

Soili Saari

PUKUSUUNNITTELU LEGALLY
BLONDE -MUSIKAALIIN
Näkökulmana sukupuoli neutraali rooli

Opinnäytetyö
Muotoilun koulutusohjelma

Toukokuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 25.5.2015
Tekijä(t) Soili Saari	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Muotoilun koulutusohjelma, teatteripuvustus
Nimeke Pukusuunnittelu Legally Blonde - musikaaliin	
Tiivistelmä Opinnäytetyöni aiheena oli puvustuksen suunnittelu Rantasalmen nuorisoteatterin Legally Blonde -musikaaliin, jonka ensi-ilta oli 25.4.2014. Legally Blonde -musikaali perustuu Blondin kosto -elokuvien ensimmäiseen osaan. Tarina kertoo Elle Woodsin rakkaudesta Warneriin ja uudesta elämästä oikeustieteellisessä opinahjossa. Musikaalin ohjasi Jari Pylväinen. Opinnäytetyöni tavoitteena oli pukusuunnittelun lisäksi tarkastella sukupuolineutraalia roolia. Osan puvustuksesta toteutti Savon ammatti- ja aikuisopiston ompeluryhmä Kuopiosta. Suurimman osan puvuista toteutin itsenäisesti materiaalin hankinnan, valmistuksen ja kankaanpainotyön. Suunnitteluprosessin rakenteellisenä mallina käytin Michael Gilletten (2000) kehittämää suunnittelu- ja ongelmanratkaisumallia, jossa on seitsemän vaihetta (sitoutuminen, analysointi, tutkiminen, haudonta, valinta, toteutus ja arviointi). Analysoinnissa käytin Gilletten (2000) käsikirjoituksen kolmea lukuvaihetta. Toteutin ideakollaaseja puvustuksesta ja tein tarkempia luonnoksia maalaamalla ja kuvankäsittelyohjelmalla. Pukusuunnittelun lähtökohtana ja tarkastelunäkökulmana oli sukupuolineutraalius. Tätä analysoin kuva-analyysin avulla, jolloin tarkastelin mies- ja naisvartalon eroavaisuuksia. Lisäksi toin esille androdyynisyyden sekä transvestiitin käsitettä. Kuudella musikaalin näyttelijällä oli sukupuolineutraali rooli. Tavoitteeni oli selvittää, millä suunnittelukeinoilla voisin pukusuunnittelijana tukea näyttelijäntyötä ja häivyttää näyttelijän fyysisiä ominaisuuksia sukupuolineutraalimmaksi. Analysoin eri vartalotyyppisiä, jonka avulla voisin korostaa sukupuolineutraaleja puolia. Puvustus oli minulle ensimmäinen suuri kokonaisuus ja haaste ammatillisesti. Vastuu oli suuri ja prosessi oli haastava, mutta sain positiivista palautetta nuorisoteatterilta. Yhteistyö sujui hyvin eri tekijöiden välillä, vaikka haasteena olivat pitkät välimatkat. Kokemus oli mielenkiintoinen ja monella tapaa opettava. Prosessin myötä sain varmuutta työskentelyyni.	
Asiasanat (avainsanat) Gillette, pukusuunnittelu, musikaali, teatteri, Legally Blonde	
Sivumäärä 59s. +liitteet 4s.	Kieli Suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä)	
Ohjaavan opettajan nimi Satu Kivimäki Seija Kiuru	Opinnäytetyön toimeksiantaja Rantasalmen Nuorisoteatteri

DESCRIPTION

	Date of the bachelor's thesis 25 May 2015	
Author(s) Soili Saari	Degree programme and option Degree Programme in Design, Theatre Costume Design	
Name of the bachelor's thesis Costume Design for the musical Legally Blonde		
Abstract The subject of my thesis was to design costumes for the musical Legally Blonde, which premiered on 25 April 2014 in Rantasalmi Youth Theatre. This musical is based on the first movie of the Legally Blonde movies. The story tells about the love of Elle Woods to Warner Huntington and her new life and experiences in the world of law school. The director of the musical was Jari Pylväinen. The objective of my thesis was also to observe the gender neutral role. A part of the costumes were made by a group of seamstresses at Savo Vocational College in Kuopio. Most of the costumes were created by me and also my work included collecting materials, manufacturing and textile printing. As the structural model of design process I used Michael Gillette's (2000) design and problem-solving model, which includes seven phases (commitment, analysis, research, incubation, selection, implementation and evaluation). At the analysis phase I used three perspectives of script analysis by Gillette (2000). I made collages about my ideas of costumes and I created detailed sketches by painting and using image processing. The viewpoint of costume design was gender neutral role. With this I used image analysis, when I examined the differences between female and male bodies. Furthermore, I brought about the concepts of androgynism and transvestism. In this musical six actors had a gender neutral role. As costume designer I wanted to consider which methods I could use in costume design to support these actors and how to fade out the actor's physical features towards a gender neutral appearance. I analyzed different body types, in order to emphasize the gender neutral features. This costume process was my first large project and a professional challenge. The responsibility was big and the process was challenging, but I got positive feedback from the youth theatre. Co-operation was good in the production team, although long distances were a challenge. The experience was interesting and educative in many ways. During this process I increased my self-confidence at work.		
Subject headings, (keywords) Gillette, costume design, musical, theatre, Legally Blonde		
Pages 59p. +appendices 4p.	Language Finnish	
Remarks, notes on appendices		
Tutor Satu Kivimäki Seija Kiuru	Bachelor's thesis assigned by Rantasalmi Youth Theatre	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	GILLETTEN SUUNNITTELU- JA ONGELMANRATKAISUMALLI.....	1
3	SITOUTUMINEN LEGALLY BLONDE -MUSIKAALIIN	3
4	ANALYYSI	3
4.1	Legally Blonde -tarina	4
4.2	Käsikirjoituksen analysointi	5
4.3	Roolianalyysi	8
4.4	Ideakollaasit	12
5	TUTKIMUS	20
5.1	Käsitteellinen ja taustatutkimus	21
5.2	Mies- ja naisvartalon erot	22
5.3	Sukupuolten roolit ja normit	27
5.4	Sukupuolineutraaliuden keinot	28
5.5	Naisellisuuden ja maskuliinisuuden häivyttäminen suunnittelulla.....	29
5.6	Androgynia ja transvestisuus	33
5.7	Harjoitusvaate	37
6	HAUDONTA	38
7	VALINTA	39
7.1	Luonnostelu	40
7.2	Pukuvarasto ja kirpputorit.....	42
8	TOTEUTUS	45
8.1	Sovitukset	45
8.2	Pukuharjoitukset	47
9	ARVIOINTI	52
9.1	Prosessin arviointi.....	53
9.2	Teatteriryhmäläisten palaute.....	56
10	POHDINTA	58
	LÄHTEET	60

LIITTEET

1 Aikataulu syksy

2 Palautekysely ja vaihtokartat

1 JOHDANTO

Vuonna 2014 Rantasalmen nuorisoteatterin musikaaliksi haluttiin jotakin näyttävää ja tunnettua, koska nuorisoteatteri täytti 20 vuotta, joten musikaaliksi valittiin Legally Blonde. Vaihto-opinnoista tultuani aloin etsiä toimeksiantajaa opinnäytetyölleni. Sain tietoa ohjaavalta opettajaltani tulevasta produktiosta ja päätin ottaa nuorisoteatteriin yhteyttä. Nuorisoteatterilta vastattiin pian ja toivotettiin tervetulleeksi mukaan tekemään musikaalia. Tuleva produktio vaikutti suuremmalta kuin olin aluksi odottanut saamani informaation perusteella. Musikaalissa puvustus tulisi olemaan tärkeässä roolissa, sillä se sisältäisi runsaasti nopeita pukuvaihtoja ja tanssikohtauksia. Mukaan kokonaisuutta täydentämään oli otettu koiria. Osan puvuista tulisi valmistamaan Savon ammatti- ja aikuisopiston vaatetusompelun ryhmä Kuopiosta.

Legally Blonde –musikaali on versio ensimmäisestä Blondin kosto –elokuvasta (2001). Musikaali on näyttelijöille haasteellinen, sillä se sisältää paljon haastavia lauluja ja tansseja, joiden lisäksi pukuvaihdot ovat tärkeässä asemassa.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli suunnitella puvustus musikaaliin Legally Blonde. Tutkimuksen aihe, sukupuolineutraali rooli syntyi ensimmäisissä harjoituksissa, sillä suurin osa näyttelijöistä oli nuoria, lukioikäisiä naisia ja musikaali sisälsi paljon miesrooleja. Mielenkiintoni heräsi ja halusin tarkemmin tutkia, mitä sukupuolineutraalius tarkoittaa roolityössä. Lisäksi halusin tutkia, kuinka pukusuunnittelijana voisin tukea näyttelijää ja mitä keinoja pystyisin käyttämään. Prosessin etenemisen kuvaamisen apuna käytin Michael Gilletten (1997) suunnittelu- ja ongelmanratkaisumallia.

2 GILLETTEN SUUNNITTELU- JA ONGELMANRATKAISUMALLI

Gilletten (2000, 19) mukaan suunnittelu on enemmän prosessi kuin taidetta. Suunnittelussa on useita eri vaiheita, joilla tavoitellaan päämäärää. Teatterissa suunnitteluun kuuluu lavastus, puvustus, video-, ääni- ja valosuunnittelu, jotka etenevät yhteiseen lopputulokseen. Suunnitteluprosessissa kysymyksiin etsitään vastauksia, ikään kuin ratkotaan ongelmia. Gilletten mallia (kuva 1.) voidaan käyttää myös muuhun tarkoitukseen suunnittelussa kuin teatterikäyttöön. Tämä suunnittelu- ja ongelmanratkaisumalli on seitsemävaiheinen ja jokaisella vaiheella on oma tarkoituksensa. Vaiheiden aikana on hyvä pa-

3 SITOUTUMINEN LEGALLY BLONDE -MUSIKAALIIN

Gilletten (1997, 19–20) mukaan suunnitteluprosessin kenties tärkein vaihe on sitoutuminen. Mikäli suunnittelija siirtää kaikki ajatuksensa ja energiansa työtehtävään, hän lupaa itselle tekevän parasta työtä johon pystyy. Suunnittelija sitoutuu olevansa mukana prosessissa. Yksinkertainen merkityksiin liittyvä ajattelu auttaa sitoutumaan työtehtävään. Sanalla *ongelma* on negatiivinen sivumerkitys. Gillette suosittelee tämän korvattavan ennemmin esim. käsitteellä *haaste*. Itsessään sana haaste kuulostaa houkuttelevammalta ja kilpailuhenkisemmältä. Kun ongelma on muutettu haasteeksi, niin asia automaattisesti herättää mielenkiinnon ja on helpommin hallittavissa.

Tähän prosessiin sitoutuminen tuntui mielenkiintoiselta, mutta haasteelliselta saatuaani siitä tiedon ohjaavalta opettajaltani ja enemmän informaatiota tulevasta musikaalista. Alusta asti Rantasalmen Nuorisoteatterin työryhmä otti minut hyvin vastaan. Yhteydenpito oli aktiivista. Ensimmäiset ajatukset olivat, että olisi hienoa suunnitella itsenäisesti suurempi kokonaisuus. Sisäistäessäni projektin laajuutta aloin pohtia, että yksin en tähän kaikkeen pysty. Päätin kuitenkin ottaa haasteen vastaan.

Musikaali on tehty elokuvan pohjalta. Legally Blonden on käsikirjoittanut arizonalainen Amanda Brown. Hän kirjoitti novellin juonen opiskellessaan Stanfordin oikeustieteellisessä, josta hän sai idean tekstiin hauskojen kokemusten kautta. Monen hylkäyksen jälkeen joku näki siinä potentiaalia elokuvaksi, jota on tähdittänyt Reese Witherspoon. Elokuvasversio julkaistiin vuonna 2001 (Elonet 2013) ja sai ylistäviä arvosteluja. Musikaali perustuu Legally Blonde elokuvan ensimmäiseen osaan, josta Heather Hach on käsikirjoittanut musikaaliversion. Tapahtumat on sijoitettu kalifornialaisen Harvard Law Schoolin maailmaan.

4 ANALYYSI

Analysointivaiheessa Gillette (1997, 20) korostaa informaation etsimistä ja keräämistä sekä tarpeellisiin aihealueisiin perehtymistä. Ensisijainen tiedonlähde on käsikirjoitus ja muut työryhmän jäsenet. On tärkeää keskustella muiden työryhmäläisten kanssa (ohjaaja, tuottaja ja toiset suunnittelijat). Itse voi päättää, missä vaiheessa lukee käsikirjoituksen ja vaihtaa ideoita muiden kanssa. Jokaisen työryhmän jäsenen luettua käsikirjoit-

tuksen tiedetään, mistä puhutaan ja mihin on sitouduttu. Analysoinnissa selvitetään käytännön asiat sekä taiteelliset tavoitteet ja suunnittelun suunta eli minkälainen on tyyli ja tuotantokonsepti. Selvitettävänä on sekä budjetti että aikataulu. Heränneitä kysymyksiä voivat olla esimerkiksi, mikä on tekstin sanoma tai viesti ja kuinka vahvana se tuodaan esille.

Tein puvustukselle karkean aikataulun (liite 1), jota päivitin sitä mukaa kun projekti meni eteenpäin ja pystyin tarkentamaan päivämääriä. Merkitsin selkeästi loma-ajankohdat aikatauluun. Näin pysyisin paremmin kartalla, siitä missä vaiheessa ja milloin suunnittelu, tapaamiset ja toteutus ovat menossa. Puvustuksen budjetti oli 1500 euroa. Syksyllä aikataulu eteni niin, että sain toimeksiannon syyskuussa ja pian lähdin lukemaan käsikirjoitusta läpi. Ensimmäisten palaverien aikana keskustelin ohjaajan kanssa ja selvisi, ettei hänellä ollut visuaalisuudesta kovin paljon vaatimuksia tai suuria odotuksia. Musikaalin juonesta ja roolihahmoista pystyimme keskustelemaan. Ehdotin että, jättäisimme amerikkalaisuuden musikaalin tunnelmasta vähemmälle kuin mitä se elokuvassa on. Ajatus sopi hyvin ohjaajalle.

4.1 Legally Blonde -tarina

Alkuperäisen musikaaliversion tapahtumat sijoittuvat Kaliforniaan 2000-luvulla. Musikaali alkaa naisopiskelijoiden yhdistyksen kerhopäivällä Kalifornian yliopiston monikerroksisessa talossa. Näyttämökuva on kuin barbin unelmakoti, jossa vaaleanpunaisen eri sävyt on edustettuina. Delta Nu –tyttöryhmän puheenjohtaja Elle Woods seurustelee komean Warner Huntington III:n kanssa. Nuorukainen saa tietää pääsevänsä opiskelemaan Harvardin oikeustieteelliseen ja päättää jättää tyttöystävänsä Ellen. Sillä tulevan juristin puolison tulisi olla vakavasti otettava kuten Jackie Kennedy. Tästä Elle harmistuu ja aikoo värjätä hiuksensa brunetteksi, mutta kampaaja Paulette Buonofonte saa hänen päänsä kääntymään. Pauletesta tulee Ellen tuki, turva ja ystävä. Elle saa idean haakeutua yliopistoon opiskelemaan. Syynä on tietysti rakkaus. Kovan yrittämisen jälkeen Elle hyväksytään opiskelemaan, mutta vastaanotto koulussa on hieman toisenlainen. Pirteä blondi joutuu aivan toisenlaiseen ja vakavampaan maailmaan kuin mistä on itse lähtöisin. Warnerin uusi tyttöystävä Vivienne Kensington ottaa Ellen silmätikukseen ja pilaillee hänen kustannuksella. Tunnollinen opiskelija Emmett Forrest ystävyytyy Ellen kanssa, joka auttaa Elleä opintojen vaikeuksien yli. Ellen parhaat ystävät Pilar, Margot

ja Serena kulkevat näytelmässä mukana hänen ajatuksissaan antiikinkuorolaisina. Paulette on rakastunut UPS-lähetti Robiniin. Delta Nu – tytöt huomaavat Pauletelta venytysliike käy kuin luonnostaan. Venytys on cheerleadereiden keino saada miesten huomio itselleen. Ellen avulla Paulette saa koiransa takaisin inhottavalta ex-mieheltään Johnilta.

Toisen näytöksen alussa esitetään kuuluisan fitnesskuningatar ja kuntosaliryttäjä Brooke Wyndhamin jumppavideo, jossa mainostetaan rasvan vaihdettavan rahaksi. Pelottava ja kunnioitettu professori Callahan hakee työharjoittelijoita oikeusjuttuun, johon on kilpailu kova. Hän tulee valitsemaan neljä opiskelijaa työharjoittelijoikseen. Callahanin oikeusjutussa Brooke Wyndhamia syytetään miehensä murhasta. Asiaa käsitellään oikeudessa. Wyndham peittelee alibiaan, mutta paljastaa sen Elille. Työharjoittelijaksi valittu Elle puolestaan ei tuo asiaa julki, mutta pääsee näyttämään juristin-taitojaan oikeudessa. Hän ratkaisee murhajatun, voittaa ja Brooke Wyndham todetaan syyttömäksi.

Nuorisoteatterin musikaali tehtiin käsikirjoituksen mukaan, mutta ohjaukseen ja koreografeihin tultiin ottamaan vaikutteita Broadwayn versiosta. Minulle jo alussa selvää, että halusin tehdä omanlaisen version puvustuksesta.

4.2 Käsikirjoituksen analysointi

Suunnittelussa käytin apuna Gilletten (1997) käsikirjoituksen analysointia, koska se soveltui tähän prosessiin ja oli ennestään tuttu. Gillette (1997, 20, 392) käyttää käsikirjoituksen analysoinnissa kolmea eri lukuvaihetta. Jokaisella lukukerralla on omat käytäntönsä, jolloin suunnittelija kerää erilaista tietoa käsikirjoituksesta. Käsikirjoitus tarjoaa erityisiä asioita ajasta, johon näytelmä on sijoitettu, esimerkiksi tietoja siitä, mihin aikaan päivästä kohtaukset tapahtuvat, vuodenajasta, säästä ja näytelmän ajanjaksosta. Siitä käyvät ilmi asioita roolihenkilöistä kuten ikä, sukupuoli, yhteiskunnallinen asema sekä ammatti jne.

Ensimmäisessä vaiheessa käsikirjoitus luetaan tauotta läpi ja saadaan alkutuntuma näytelmän tunnelmasta. Ensimmäisiä huomioon kiinnitettäviä asioita on näytelmän fyysinen ympäristö, jota kuvaillaan usein aivan tekstin alussa. Muita huomiota vaativia seik-

koja ovat roolihahmojen luonne ja niiden suhteet toisiinsa. Ei ole syytä takertua ensimmäisiin ideoihin, sillä niiden työstäminen jatkuu ja kehittyy. Käsikirjoituksessa voi olla tarkemmin kuvailtu suunnitteluun liittyviä huomioita, nämä antavat suuntaa suunnittelulle. Tarkoitus ei ole kopioida alkuperäistä teosta vaan tehdä siitä oman näköinen. (Gillette 1997, 21.) Aloitin lukemisen pian saatuani käsikirjoituksen käsiini. Lukiessa tein samalla muistiinpanoja. Tyttömäistä energiaa pursuava käsikirjoitus herätti minussa mielikuvia erilaisista väreistä, joita voisin käyttää osana puvustuksen teemaa. Aloittelin luonnostelua maalaamalla vesiväreillä, mutta siirryin leikkaamaan lehdistä kuvia, jotka vastaisivat mielikuviani musikaalista. Käsikirjoitus sisälsi paljon kohtauksia, joten oli helpompi suunnittelun kannalta jaotella ja ryhmitellä niitä. Esimerkiksi yliopiston opiskelijat ja opettajat jaoin omiin ryhmiinsä ja vankila- sekä oikeussalikohtaukset roolihenkilöineen omiin osioihinsa. Tällä tavalla kokonaisuutta oli helpompi hallita ja selkeämpi työstää. Kuvista kokosin kollaaseja ja näytin niitä ohjaajalle (kuva 3). Ohjaaja oli kiinnostunut ideoistani, mutta antoi vapaat kädet puvustuksen suunnitteluun. Hänellä oli näkemystä ohjauksen ja näyttelijän työhön, mutta visuaalisuudessa hän sanoi luottavansa enemmän suunnittelijoiden näkemykseen.

Musikaalin tapahtumat alkavat Elle uskoo poikaystävänsä Warnerin kosivan häntä. Kaikki merkit ainakin viittaavat siihen. Elle käy shoppaamassa ystäviensä avustuksella uuden mekon illallista varten. Warnerin piti kosia Elleä, mutta Warnerin vanhemmilla on suuret odotukset. Siitä syystä Warner hakeutuu oikeustieteelliseen opiskelemaan ja haluaa uskottavan tyttöystävän kuten Jackie Kennedy. Warner päättää erota Ellestä. Tästä Elle pahoittaa mielensä, mutta saa pian uuden loistavan idean. Hän päättää hakeutua Harvardin oikeustieteelliseen ja syynä on tietysti rakkaus. Ellen vanhemmat yrittävät kääntää hänen päänsä, mutta turhaan. Elle läpäisee kokeen ja pääsee opiskelemaan kouluun. Vastaanotto koulussa ei ole kovin hyvä, mutta Elle tutustuu muihin oppilaisiin. Warner on alkanut seurustelemaan Viviennen kanssa. Vivienne on ilkeä koppava neiti, joka ei pidä Ellestä. Antiikinkuoro on ryhmä Delta Nu -tyttöjä, joka kulkee Ellen ajatuksissa mukana läpi musikaalin. Elle päättää värjätä hiuksensa brunetaksi, kuten Viviennellä on. Se oli enemmän Warnerin mieleen. Tukka-mestassa Elle ystäväystyy irkutaustaiseen kampaajaan, Paulaan. Entinen poikaystävä John, on inhottava Paulaa kohtaan, mutta uusi mieshenkilö UPS-lähettilä Robin erittäin mielenkiintoinen. Paula saa Ellen pään kääntymään tukka-asiassa ja pian Vivienne marssii sisään ystävänsä kanssa. Vivienne kutsuu Ellen juhliinsa ja sanoo niiden olevan naamiaiset. Kyseessä on Harvard oikislaisten juhlat, jonne Elle on pukeutunut kuin Playboy -puputyttö. Elle tajuaa, että

rakkaus oli huono syy hakeutua oikikseen. Emmett on kaveri, jonka olkapäähän voi aina nojautua ja hän lohduttaa Elleä. Kilpailu on kova siitä, ketkä pääsevät työharjoittelijoiksi Callahanin oikeusjuttuun. Vain neljä opiskelijaa valitaan. Elle on yksi heistä ja Emmett pääsee Callahanin avustavaksi lakimieheksi. Työharjoitteluun pääsyn lisäksi Vivienne ja Warner kihlautuvat. Myös Enid valitaan yhdeksi työharjoittelijaksi.

Toisen näytöksen alussa Callahan esittelee työharjoittelijoilleen fitnesskuningatar Brooke Wyndhamin jumppavideon, jossa luvataan rasvan vaihtuvan rahaksi. Brooke istuu vankilassa ja hän ei ole paljastanut alibiaan Callahanille. Brooke pelkää fitnesskonserninsa kaatuvan jos alibi tulee julki. Työharjoittelijat käyvät turhaan tapaamassa Brookea, sillä hän passittaa heidät pois. Ainoastaan Elle jää paikalle. Elle saa Brooken tunnustamaan alibin Delta Nu -tyttöjen valaan. Silloin, kun Brooken mies tapettiin, Brooke oli rasvaimussa. Callahan pelottelee avustajaansa Emmettiä, sillä tämä ei ole onnistunut hankkimaan alibia. Emmettin ja Ellen välillä on sanaharkkaa. Ellen auttaa Emmettiä pukeutumaan tyylikkäästi, koska tällä tavalla Callahaniin on helpompi tehdä vaikutus. Delta Nu -tyttöryhmä värittää musikaalia tanssilla, lauluilla ja venytysliikkeellä. Venytysliike on cheerleadereiden tapa varastaa miesten huomio itselleen. Oikeudessa selvitetään Brooken taustoja. Loppua kohden ratkotaan tekijöiden välillä olevia kemioita ja sotkuja. Ellen ratkaisee jutun oikeudessa. Brooke Wyndham ei ole murhaaja, vaan murhatun oma tytär oli vahingossa tappanut isänsä. Vaikka tarkoitus oli ampua Brooke. Lopussa selviää mihin musikaalin henkilöt jatkavat matkaansa.

Toisella lukukerralla etsitään näytelmän erityisiä hetkiä ja vaaratilanteita, jotka ovat ärsykeellisiä mielikuvitukselle. Tällaiset tarjoavat voimakkaita visuaalisia ja rakenteellisia mielikuvia ja tunnelmia. Gillette (2000, 21) neuvoo kirjaamaan kaikki mieleen nousseet ideat muistiin. Uusilla lukukerroilla mieleen nousevat uudet ja erilaiset näkökulmat. Ideoita saattaa syntyä myös silloin, kun tekstiä ei käydä läpi. Näkökulmia vaihdetaan ohjaajan ja muun työryhmän kanssa keskustelemalla. Tässä vaiheessa keskitytään ideoiden keruuseen, jotta niitä syntyisi mahdollisimman paljon. Myöhemmin tarkastellaan tarkemmin sitä, mitkä ovat hyviä ja mitä ei oteta käytäntöön. Käsikirjoituksesta mieleeni nousi visuaalisia mielikuvia erilaisista pastellinväreistä. Jatkoin ideoiden keruuta selaamalla lehdistä ja Internetistä kuvia, jotka vastaisivat mielikuviani. Täydensin edellisiä kollaaseja ja tein vielä muutaman uuden. Tiesin, että ohjaaja oli antanut minulle enemmän vapautta ja häneltä tuli toiveita harjoituskauden aikana lähinnä koskien yksittäisiä rooleja, joten päätin tehdä kollaaseja selkeyttäakseni suunnittelutyötä.

4.3 Roolianalyysi

Roolianalyysissä käytin apuna Gary Thornen (2001, 64–65) kysymyslistaa. Kysymyksillä selvitetään muun muassa, keitä ovat roolihahmot, mikä on heidän yhteiskunnallinen asemansa ja minkälaiset ovat roolien väliset ihmissuhteet. Samalla selvitetään, mikä on roolien motiivi ja merkitys näytelmässä. Koska tässä musikaalissa oli rooleja paljon, päätin analysoida niitä rooleja, jotka olivat merkittävimmissä osassa tarinan kannalta. Kuitenkin puvustusprosessissa käyn läpi Ellen, sivuroolien ja ryhmäkohtausten puvustusta. Nissinen (1986) kirjoittaa, että dramaturgia määrittelee henkilöahmojen tärkeyden ja tavat, joilla ilmaistaan niiden ominaisuuksia eli sen millä tavalla niistä on kirjoitettu (Sandström 2000, 292). Käsikirjoituksessa pääroolista puhuttiin eri tavoin eri henkilöiden kesken, joskus ihailevasti ja toisinaan alentavasti. Epäsuorakerronta oli hyvin näkyvissä tekstissä eli kuinka Ellestä puhuttiin ja kuinka häneen suhtauduttiin kohtauksittain.

Elle Woods

Musikaalin päärooli Elle Woods toimii Delta Nu –tyttöryhmän johtajana, jossa häntä arvostetaan. Hän asuu vanhempiensa luona, mutta myöhemmin muuttaa yliopiston asuntolaan päästyään opiskelemaan. Ellen Bruiser–koira kulkee mukana koko musikaalin ajan. Opiskeluympäristössä Elleniä pidetään naiivina ja kevytkenkäisenä blondina. Suhde Warneriin katkeaa, ja Elle lähtee rakkautensa perään saadakseen sen takaisin. Elle on itsetietoinen, motivoitunut ja positiivinen roolihahmo, josta kuitenkin välittyy ulkonäkökeskeisyys. Tarinan aikana hän kasvaa aikuiseksi ja osoittaa olevansa oikeiden asioiden kannalla. Elle on muotitietoinen ja suosii pukeutumisessaan pinkkiä väriä.

Emmett Forrest

Velvollisuudentuntoinen Emmett on köyhistä oloista ja yksinhuoltajaperheestä lähtöisin oleva opiskelija, joka on tunnollinen ja tekee paljon töitä. Auttavainen ja ahkera Emmett on sinkku, mutta tutustuu Elleen. Hän asuu opiskelija-asuntolassa ja ei halua koreilla asioilla. Emmett auttaa mielellään äitiään ja Elleä pääsemään eteenpäin. Musikaalissa hän kertoo elämäkokemuksistaan ja on rehellinen. Elle voi nojautua Emmettin puoleen kun kaipaa olkapäätä.

Paula

Yli 30-vuotias parturikampaaja, joka on tyyliinsään jämähtänyt 80-luvulle. Taustoissaan hän on seurustellut irlantilaisen Johnin kanssa, mutta on nykyään sinkku. Paula pitää Irlannista ja irlantilaisesta musiikista. Hänen isänsä on irlantilainen, mutta ei ole tavannut häntä. Paula on auttavainen ja kuuntelee paljon Elleä. Elle auttaa Paulaa saamaan koiransa takaisin Johnilta. Paula toivoo löytävänsä irlantilaisen miehen. Myöhemmin Paula ihastuu Robin –lähetettiin.

Professori Callahan

Siistiä ja kunnioitettua, mutta pelottavaa professoria sanotaan verenhimoiseksi, joka hakee tulevaan oikeusjuttuun harjoittelijoita. Vallanhimoinen Callahan hakee kunnioitusta asenteellaan. Itsekäs lakiopettaja ei tunne sääliä ja käännäyttää asiat opiskelijaa vastaan jos hän ei toimi oikein. Professori Callahan on suorasanainen ja välinpitämätön.

Warner Huntington III

Warner on komea ja hyvälle oppinut nuori mies. Hän on lähtöisin varakkaammasta perheestä. Hän lopettaa seurustelusuhteen Elleen, kun saa tietää pääsevänsä opiskelemaan Harvardin yliopistoon oikeustieteitä. Eihän tulevalle juristille vaimoksi sovi blondi vaan joku vakavammin otettava. Warner on tavoiltaan hienostunut ja tyyli tietoinen. Unelmien poikaystävä elämä vaikuttaa täydelliseltä ja välillä hän päästää suustaan ajattelemattomia kommentteja muista.

Vivienne Kensington

Vivienne on kuin ”Jackie Kennedy”. Brunette ja itseään älykkäänä pitävä Vivienne on Warnerin uusi tyttöystävä. Hänen paras ystävä on Whitney. Elleä kohtaan Vivienne on koppava ja ilkeä. Ennakkoluuloinen ja sisäänpäin kääntynyt Vivienne pilailee Ellen kustannuksella. Töykeää ja valehtelevaa Vivienneä pidetään kylmäverisenä ja etäisenä.

Brooke Wyndham

Brooke on hyvännäköinen fitnesskuningatar. Kuuluisaa kuntosaliyrittäjää syytetään aviomiehensä murhasta ja tästä syystä hän joutuu oikeuteen. Hän ei paljasta alibiaan kuin Ellemme. Jotakin hän salailee, mutta kyse ei ole syytteestä vaan rasvaimusta. Hän

pelkää fitness -konserninsa kaatuvan jos tämä paljastuu asiakkaille. Hänen intohimoaan on kuntoilu ja hän ei pidä löysäilijöistä. Brooke on tyyne ja haluaa pitää kovaa statustaan yllä mainostamalla vaihtavansa rasvan rahaksi.

Enid Hoopes

Miesmäinen opiskelijatyttö on feministi ja anarkisti. Oikeuksien puolestapuhujana hän haluaa putsata hallituksen ja kannattaa vihreitä arvoja. Enidillä on vahvat mielipiteet ja hän on perustanut Afganistaniin naisen rauhanturvajoukot. Hän puhuu miehistä alentavasti eikä ole itse kovin naisellinen. Päällekäyvänä hän ei ole kovin suosittu opiskelija. Enid on Ellen ja Emmettin luokkatoveri.

Serena, Margot ja Pilar

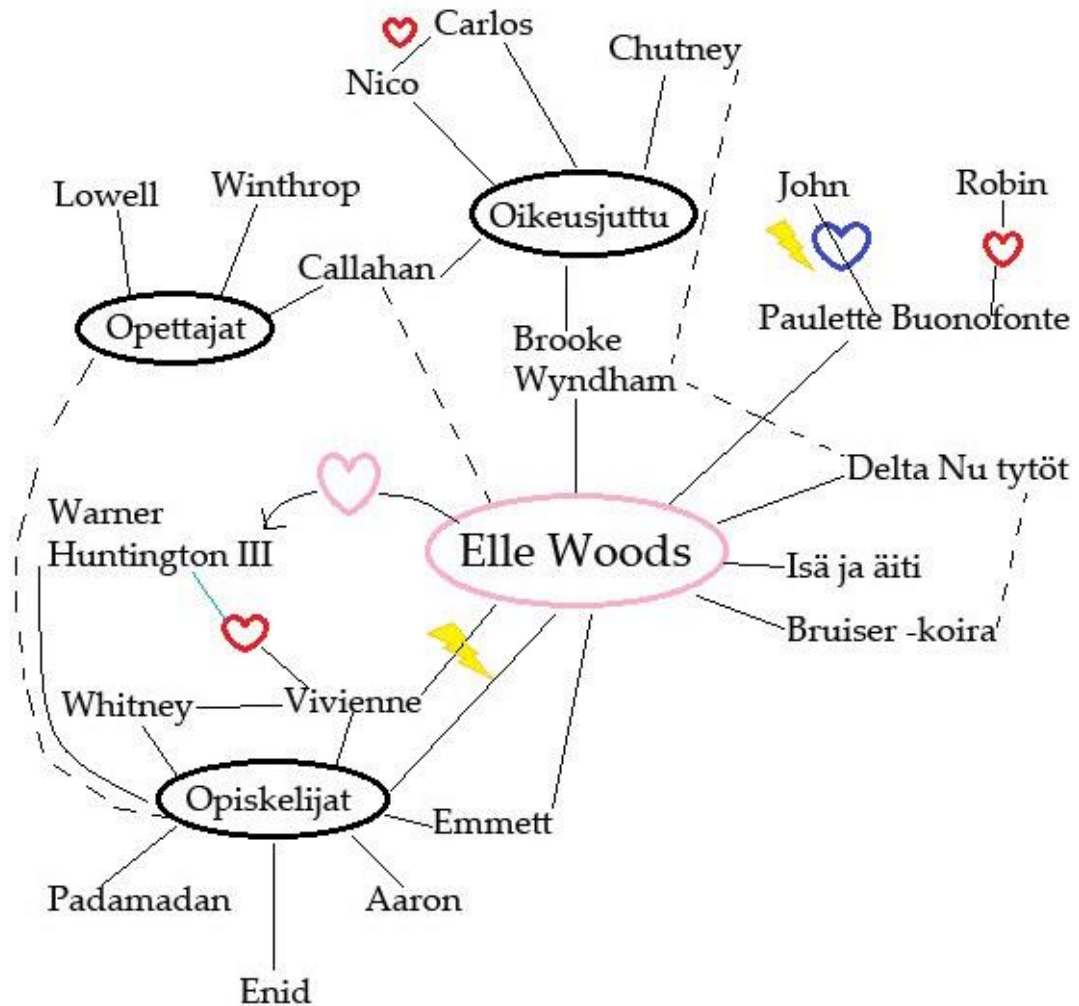
He ovat Delta Nu –tyttöporukan jäseniä ja Ellen parhaita ystäviä. Tytöt pitävät komeista pojista, muodista ja erityisesti juhlimisesta. He kuuntelevat ja tukevat Elleä sekä ovat mukana musikaalin ajan Ellen ajatuksissa antiikinkuorossa. Tytöt ovat turhamaisia ja ulkonäkökeskeisiä. Lisäksi he käyttävät tyttömäisesti ja ovat kuin toistensa kopioita.

Sivuroolit

Sivurooleja oli useissa kohtauksissa, jotka olivat mukana täydentämässä tarinan kuvaa. Rooleja oli muun muassa vartija, myyjät, syyttäjä, homoseksuaalit Nico ja Carlos, opiskelijat, parturikampaajan entinen poikaystävä John ja nykyinen Robin sekä viulisti, Ellen vanhemmat, murhaaja Chutney ja muut professorit. Katsoin, että tarkempi sivurooleista selvittäminen ei ollut tarpeen. Sivurooleja oli niin paljon, että ohjaaja katsoi lopulta parhaaksi jättää niiden osuuden muutamista kohtauksista pois. Se ei ollut haitaksi musikaalin kannalta.

Vertauskuvallinen kolmas lukukerta on vaihe, jolloin etsitään erityiset tekniset tiedot. Esimerkiksi lavastaja etsii tietoa lavasteiden määrästä ja niiden koosta, sekä milloin näyttämökuva tulee vaihtumaan yleisön edessä tai verhojen takana. Pukusuunnittelija kiinnittää huomiota puvustukseen liittyviin kohtiin, esimerkiksi jos käsikirjoituksessa on maininta, että roolihenkilön takille on tapahtunut jotakin tai näyttämölle ilmestyy ryhmä samanlaisia roolihahmoja. Huomioidaan myös erikoisuutta vaativia asioita kuten lavasteet, puvut, valot ja muut tehosteet, jotka vaativat enemmän aikaa ja rahaa. Kaikissa vaiheissa kirjataan mielikuvat ja informaatiot ylös. Mieleen nousseet kysymykset ovat yksi tie luovuuteen. (Gillette 1997, 21.) Gardyne (2004, 76) kehottaa kirjaamaan

ylös tietoja kaikista rooleista. Lista auttaa tiedon keruussa jokaisesta roolista. Merkitykseltömiltä tuntuvat sivuroolit tarvitsevat myös jonkinlaisen asun. Tietoja ja tekijöitä, jotka vaikuttavat roolihahmon pukeutumiseen, ovat muun muassa ikä, sosiaalinen asema, ammatti, kansallisuus, tulot ja ihmissuhteet toisiin rooleihin. Tässä projektissa rooleilla, joilla oli selkeä status musikaalissa ja joiden puvuissa pyrin tuomaan esille yhteiskunnallisen aseman, olivat Ellen vanhemmat, oikeustieteellisen koulun opettajat, tuomari ja opiskelijat. Elle oli hemmoteltu tyttö ja suosittu omassa tyttöryhmässään. Ellen ja Delta Nu -tyttöjen pukeutumisessa värit olivat olennaisessa osassa, kun taas oikeustieteellisen opiskelijat olisivat konservatiivisempia ja ikään kuin tylsemmän näköisiä. Opiskelijoiden joukossa oli eri lähtökohdista olevia nuoria, jolloin pystyin tekemään ratkaisuja siihen, miltä he tulisivat näyttämään. Esimerkiksi Emmett oli köyhemmistä oloista lähtöisin ja vastaavasti Warner oli rikkaasta perheestä. Heidän pukeutumisessa olisi selkeä ero. Roolianalyysi auttoi hahmottamaan roolihahmojen persoonia ja roolien välisiä suhteita (kuva 2.). Pääroolin puvustuksen väri tuli käsikirjoituksesta helposti ilmi. Näytelmä sijoittuu nykyaikaan, joten suunnittelun kannalta oli aluksi helppo tarttua väreihin. Värit eivät olleet päätarkoitus puvustuksessa, mutta maalausharrastukseni kautta laajoja kokonaisuuksia ja niiden yksityiskohtia oli helpompi hallita värin avulla. Jokaisella ideakollaasilla on pääpaino jossakin värissä tai sävyssä.

KUVA 2. Ihmissuhdekartta

4.4 Ideakollaasit

Käsikirjoituksesta syntyneistä mielikuvista kokosin ideataulut (kuva 3), jotka näytin ohjaajalle. Myöhemmillä tapaamiskerroilla idea kehittyi, ja kokosin lisää ideatauluja. Nämä ideataulut tulisivat toimimaan musikaalin scenografian väripaletina. Ohjaajan ajatus oli, että värimaailma tulisi näkymään lavastuksessa ja valoissa. Näytelmässä on monta hahmoa, joten oli helpompi ryhmitellä ne sosiaalisen statuksen mukaan hallitakseen kokonaisuuden, ettei tyylistä tulisi sillisalaattia. Vaaleaa ja pastellin sävyistä väriä valintaa perustelen sillä, että Rantasalmen nuorisoteatterin näyttämöalueella on syvyyttä ja väriä tuskin ollenkaan eli se on hyvin tumma. Näin DVD:ltä aikaisemman Rantasalmen tuotannon ja siitä jäi mielikuva että, jotkut näyttelijät hukkuvat tummine pukuineen taustaan. Tuleva musikaali oli luonteeltaan tyttömäinen ja raikas, joten heräsi ajatus, että värikkyys voisi sopia teemaan. Puvustuksen jäin kaipaamaan tyyllisesti vielä jotakin kuten hyvinkin revittelevää, humoristisempaa ja yli vievää otetta. Lähdin

hakemaan materiaalia puvustuksen ideakollaasiin erilaisista julkisuuden henkilöistä, stereotyyppisistä rooleista ja sketsihahmoista.

KUVA 3. Ensimmäinen ideakollaasi

Roivainen (1995) kirjoittaa, että katsojalle ymmärtäminen on helpompaa, kun suunnittelija on kartoittanut roolihahmojen kuvaa ja suhteita toisiinsa. Esityksen tyyliin sopiva roolipuku on mahdollista tehdä muullakin tavalla kuin piirtämällä (Sandström 2000, 292). Ideointia toteutin leikkaamalla lehdistä kuvia, ja tyylin määrittäminen syntyi ohjaajan kanssa käytyjen keskusteluiden pohjalta ja harjoituksista syntyneistä ideoista. Muutamalle roolille löysin suoraan pukuvarastolta hyvää puvustusmateriaalia aluksi harjoitusvaatteeksi, mutta myöhemmin vaate jäi yhteisestä päätöksestä lopulliseksi. Rantalan (1988) mukaan tarkoitus ei ole lähteä tulkitsemaan itsestään selviä seikkoja vaan enemmän löytää tekstistä hiljaista tietoa, joka ei käy suoraan ilmi vuoropuhelusta. Musikaalissa Vivienne kutsuu Ellen juhliinsa ja kehottaa häntä pukeutumaan kuin naamiaisiin. Käsikirjoituksen mukaan Elle pukeutuu niin sanotusti puputytön asuun ja joutuu naurunalaiseksi. Emme kuitenkaan ohjaajan kanssa halunneet pääroolin esittäjille pukua, joka olisi ulkonäöllisesti sopimaton teini-ikäiselle nuorelle, kuin mitä se kohtauksessa Broadwayn versiossa oli. Halusimme pysyä hyvänmaun rajoissa. Roolihahmon visuaalisen olemuksen avulla näyttelijä ilmaisee roolista asioita joita haluaa viestittää tai peitellä muilta esityksen henkilöahmoilta. (Sandström 2000, 292).

Nissisen (1986) mukaan puvun näyttävyys kertoo henkilöahmon luonteesta toisin sanoen kuinka näkyvä sen tulee olla esityksessä. Hyvä puku kuuluu yhteen esityksen kokonaiskuvaa tukien. (Sandström 2000, 292.) Legally Blonde -musikaalissa, jonka olin nähnyt aiemmin videolta, pääroolin puvut olivat lähes aina tyttömäiset ja väriykseltään pinkit. Elle Woods on persoonaltaan tyttömäinen ja huomionkipeä teini. Pinkki väri on olennainen osa hänen pukeutumistaan. Tandefeltin (1986) mukaan pukusuunnittelijan työhön liittyy ihmistuntemusta sekä psykologiaa. Valmiita suunnitelmia ei voida tehdä pelkästään käsikirjoituksen ja ohjaajan vision mukaan. Näyttelijän työhön liittyy henkilökohtaisia piirteitä ja tapoja, joita suunnittelijan on mahdollista korostaa puvun avulla. Tällainen kuitenkin vaatii pitkää kokemusta yhteistyöstä tekijöiden välillä. Vaikka yhteistyömme näyttelijöiden kanssa ei ollut kovin pitkä, huomasin muutamalla nuorella näyttelijällä omanlaisiaan tapoja seistä, puhua tai olemuksessa piirteitä, joita saatoin huomioda heidän puvuissa. Nissisen (1986) mukaan pukusuunnittelija voi vahvan intuition avulla löytää ratkaisuja visioonsa ja sen kuuntelu on tarpeen sillä työ on intensiivisesti läsnä teatterissa (Sandström 2000, 292). Musikaalin muutamasta kohtauksesta minulla oli vahva mielikuva siitä, millainen se voisi olla.

Kettunen (2001, 70) korostaa ideoiden määrää, koska suuremmalla todennäköisyydellä useampien ideoiden joukosta voidaan poimia niin sanotusti jyvät akanoista. Suunnittelijalle luovuus on arkipäiväistä toimintaa ja siksi varsinaista suurta inspiraatiota ei kannata ja voi odotella kovin kauaa usein työn aikataulusta johtuen. Ideointi on tuloksellisempaa, kun niitä tuotetaan enemmän. Itselleni syntyi suunnittelun ja harjoitusten aikana kaikenlaisia ideoita, hyviä ja mahdottomalta tuntuvia. Pysin kirjaamaan sitä mukaa niitä muistiin. Kettunen (2001, 71) korostaa ongelman selkeyttämistä sekä ideoille joutilasta aikaa että pientä pakkoa. Usein ideat syntyvät, kun ensin yritetään kovasti ratkaista ongelmaa ja sitten luovutetaan hetkeksi aikaa. Musikaalin ongelman ydin oli nopeasti vaihtuvat kohtaukset ja pääroolin runsaat pukuvaihdot eli kuinka tulisin ratkaista nämä ongelmat. Monella näyttelijällä oli useita rooleja, joten pidin tärkeänä keskustella jokaisen kanssa, kuinka paljon heillä olisi aikaa vaihtaa vaatteita ja missä he sen tekevät kohtausten välissä. Koski ja Tuominen (2007, 88–90) korostavat ajan käytön suunnittelua ja kehottavat jättämään ajattelulle aikaa. Gilletten (1997, 25) mukaan suunnittelija tekee parempaa työtä, kun on jättänyt aikaa ideoiden hautumiselle. Tässä vaiheessa etenin siis haudontavaiheeseen, jolloin ideoinnin aikana jätin aikaa suunnitteluun, jonkun asian kehittelyyn eteenpäin tai ongelmanratkaisemiseen. Palasin ideoinnin pariin vasta seuraavana päivänä, jolloin ajatukset olivat levänneet yön yli.

Opin kollaasitekniikan vaihto-opinnoissa ulkomailla ja koin, että sen avulla pystyn tuomaan ajatukseni kätevästi esille. Päätin hyödyntää oppimaani tässä työssä. Musikaalissa oli niin paljon hahmoja, että kuvien leikkaaminen oli nopeampi tapa tuoda ajatus esille kuin piirtäminen. Lisäksi pääroolin puvustusta (kuva 4) oli helpompi pohtia pukuvaihtojen kannalta, eli minkälainen asukokonaisuus soveltuu mihinkin kohtaukseen. Näytin ohjaajalle luonnoksia (kuva 4-8). Hänellä oli ajatuksia ja toiveita joidenkin pukujen osalta. Ellen puputyön puku herätti keskustelua. Se ei voisi olla liian aikuisviihteellinen, vaan hyvän maun mukainen teini-ikäiselle, mutta kuitenkin musikaalin kohtaukseen soveltuva asukokonaisuus.

Kollaasien avulla pystyin miettimään, minkälaista puvustusta Ellellä voisi olla (kuva 4). Tämä tapa alustavasti selkeytti pohtimaan nopeita pukuvaihtoja, vaikka myöhemmin joutuisin tekemään tarkempia ratkaisuja pukuihin. Alussa Ellellä olisi samankaltainen asukokonaisuus kuin muulla tyttöryhmällä (kuva 5). Bruiser-koiralle tulisi jonkinlainen hupullinen liivi, jossa on kultaisella kirjaimella varustettu logo koiran etunimestä eli B-

kirjain. Kuvan puuttuvaa asukokonaisuutta jouduin miettimään enemmän. Siihen kuuluu mekko, joka Ellellä on treffikohtauksessa eli niin sanottu illallismekko. Musta asukokonaisuus on tumma liituroitainen jakkupuku, kun Elle on oikeudessa ratkaisemassa Brooke Wyndhamin oikeusjuttua. Punainen pupuasus on Ellen naamiaisuus Viviennen juhliin. Viimeinen kokonaan pinkki puku on Ellen asukokonaisuus, kun hän aikuistuu ja on voittanut oikeusjutun.

KUVA 4. Ideointia Ellen ja Bruiser -koiran puvustuksesta

Delta Nu –tyttöryhmän puvustuksesta halusin tyttömäisen ja värikkään (kuva 5). Jokaiselle tyttöryhmän jäsenelle valitsin oman värin. Tyttömäisyyttä voisin korostaa eri keinoilla ja yksityiskohdilla. Pohdin myös, että materiaali- ja vaatevalinnoilla saattaisin korostaa heidän tyttömäistä olemusta.

KUVA 5. Delta Nu –tyttöjen värimaailmaa

Orkesterin puvustuksessa (kuva 6) halusin käyttää musikaalin teemavärejä, jotta kokonaisuus säilyisi yhtenäisenä koko ajan. Vaaleanpunainen ja vaaleansininen olisivat tarpeeksi raikkaita esitykseen ja samalla orkesteri olisi esillä koko esityksen ajan. Halusin pitää orkesterin puvustuksen yksinkertaisena, joten päävärit oli helppo yhdistää mustaan.

KUVA 6. Ideointia orkesterin puvustuksesta

Ajattelin opettajien (kuva 7) olevan vanhan, tylsän ja kuivahtaneen näköisiä. Ruskean sävyt sopisivat hyvin heidän puvustukseen. Professorin ammatin korostaminen oli selkeää. Oikeanpuolimmaisoin rooli on professori Callahanin asu. Hänen kohdallaan pyrin pienillä punaisilla yksityiskohdilla korostamaan muuten pelottavaa olemusta.

KUVA 7. Professoreiden puvustuksesta luonnos, jossa oikealla on verenheimoinen Professori Callahan

Musikaalissa Elle käy laitattamassa hiuksiansa ja tapaamassa ystäväänsä Paulettea kampaamossa. Kohtauksissa on kampaamon porukkaa, joten tein alustavan luonnoksen (kuva 8) siitä, minkälaisia värejä kampaamon porukassa voisi olla. Halusin ikään kuin kauneushoitolan porukan olevan hempeän ja pastellin sävyissä. Pauletten puvustuksessa tämä näkyisi eniten.

KUVA 8. Pastellin sävyistä kampaamon porukkaa ja keskellä sinisessä asussa Paulette

Luonnosten pukujen muodot ja värit ovat viitteellisiä ja antoivat osviittaa, kun lähdin etsimään materiaaleja kirpputoreilta ja pukuvarastolta muokattavaksi. Halusin tehdä yksityiskohtaisempia luonnoksia Ellen, Delta Nu –tyttöjen ja orkesterin puvustuksesta.

5 TUTKIMUS

Gilletten (1997, 22) mukaan kun suunnittelija kerää tietoa, hän samalla saa tietoa ja tuntemusta alueilta, joissa hänen asiantuntemuksensa ja kokemuksensa ovat heikompia. On tarpeellista listata muistiin aihealueet, jotka vaativat perehtymistä. Suunnittelija tekee sekä taustatutkimusta ja käsitteellistä tutkimusta. Gardyne (2004, 76) kirjoittaa, että musikaalin perustiedot voidaan poimia jo alussa käsikirjoituksesta, eli mihin aikaan musikaali on sijoitettu, mihin maahan ja mihin vuodenaikaan. Jotkut musikaalit on saatettu sijoittaa tarkasti tiettyyn paikkaan ja ajankohtaan. Tässä musikaalissa paikka ja osa tapahtumista on sijoitettu Kalifornian, Harvardin oikeustieteellisen koulun maailmaan, mikä vaikutti paljon puvustuksen tyyliin. Sekä elokuva että musikaali on sijoitettu nykyaikaan, jolloin osasin jo ennakoida, minkälaista ja tyylistä puvustusta lähtisin tekemään. Vuodenajat vaihtuvat kouluvuoden aikana syksystä joulukuun ja kevääseen. Värikkyyden ilmeni jo alussa käsikirjoituksesta.

5.1 Käsitteellinen ja taustatutkimus

Käsitteellinen tutkimus sisältää useiden ratkaisujen laatimista erityisissä suunnittelun haasteissa. Käsikirjoituksesta selviää, milloin ja kuinka pukua käytetään sekä milloin se seuraavan kerran nähdään näyttämöllä. Käsitteellisellä tutkimuksella selvitetään mahdollisuuksia ratkaista näytelmän haasteita. Usein vaihtoehtoja on kaksi tai kolme ratkaisuun mahdollisia kysymyksiä käsikirjoituksesta. Ajatustyö voi jumittua, niin ettei uusia ideoita enää synny. Tällaisen ajattelun pysähtymisen voidaan estää henkilökohtaisen luovuuden parantamiseksi. (Gillette 1997, 24–25.) Jouduin lukemaan tarkemmin käsikirjoitusta ja ottamaan selvää siitä, milloin ja miten Elle pukeutuu koulussa, oikeusosalissa ja muissa erilaisissa tilanteissa. Pukuvaihdot olivat nopeita, joten päällepuettavuutta kävimme läpi Ellen näyttelijöiden kanssa tarkemmin. Pukuvaihtoja helpotti, kun tein pukuvaihdolle oman kartan (liite 2). Myös muilla näyttelijöillä oli pukuvaihtoja, joten vaihtokartta selkeytti paljon aluksi sekavaa tilannetta. Musikaalissa Ellen ystävät, antiikinkuorolaiset, ovat hänen ajatuksissaan koko musikaalin ajan ja heidät nähdään näyttämöllä eri kohtauksissa. Lisäksi he vaihtavat näytelmän vuoden ajan toiseen laulamalla pätkiä lauluista, jotka kertovat syksystä tai joulusta jne. Tästä syystä antiikinkuorolaisten puvun täytyi olla helposti päälle puettava, sillä kohtaukset etenivät nopeaa tahtia. Seuraavassa kohtauksessa jonkun kuorolaista esittävän täytyi olla jo toisessa roolissa.

Suunnittelijat ottavat selvää jokaisen tuotannon historiallisista taustoista, joita tekevät. Tämän tyyppisessä tutkimuksessa etsitään tietoa kirjastosta, luetteloista, maalauksista, aikakauslehdistä ja muista ajanjaksosta kertovista tiedonlähteistä. Taustatutkimuksessa selvitetään tietoja näytelmän aiemmista tuotannoista sen kuitenkin liikaa vaikuttamatta suunnittelutyöhön. Jokainen toteuttamiskelpoinen idea löytyy käsikirjoituksesta. Gilletten (1997, 22–23) mukaan lisätutkimus väreistä ja väripsykologiasta mahdollistaa värien paremman työstämisen. Tämä auttaa yleisöä ymmärtämään näytelmän pääroolin motiiveja ja ihmissuhteita. Tässä musikaalissa otettiin vaikutteita elokuvasta. Pyrin keskittymään ensin musikaalin käsikirjoitukseen ja vasta hieman myöhemmin katsoin elokuvan ja Broadwayn version musikaalista. En halunnut ottaa liikaa vaikutteita puvustukseen, vaan tehdä siitä omanlainen. Musikaali on sijoitettu nykyaikaan, joten pystyin samalla varioimaan siitä suomalaisen version. Esimerkiksi vankilakohtauksessa Broadwayn versiossa vangeilla on oranssit haalarit, mutta halusin suunnitella jotakin erilaista.

Psykologi Valdez (Hintsanen 2008) kuvailee voimakkaampien värien vaikuttavan mieleen paljon enemmän kuin vaaleampien värien. Väriinsävyillä ei ole yhtä tärkeä vaikutus kuin värin tummuudella ja kylläisyydellä. Hintsanen (2008) toteaa vaaleanpunaisen värin lisäävän hellyyden tunnetta sekä rauhoittavan mieltä. Tässä musikaalissa Ellen vaaleanpunainen väri kuvaili roolin luonnetta ja korosti tyttömäistä olemusta. Ittenin (2008, 84, 88) mukaan, kun värien psykologista voimaa määritellään, ne asetetaan vastakkain. Esimerkiksi sininen on kylmä ja vaikuttaa etäisemmältä, kun taas punainen on lämmin ja voimakas väri. Tässä projektissa käytin kohtauksissa eri värejä korostamaan kohtauksen tunnelmaa. Esimerkiksi oikeus- ja vankilakohtauksissa suurin osa puvustuksessa voisi olla tummia tai kylmän värisiä, kun taas Delta Nu – tyttöryhmällä puvustus tulisi olemaan värikästä.

5.2 Mies- ja naisvartalon erot

Puvustuksen suunnittelua varten halusin tarkemmin tarkastella, mitä sukupuolineutraalius tarkoittaa roolityössä ja kuinka pukusuunnittelijana voisin tukea näyttelijän työtä. Tätä varten valitsin analysoitavaksi kuvia mies- ja naisvartaloista (kuvat 8-11). Tavoitteena oli löytää oleellimmat vartaloiden eroavaisuudet ja käyttää tätä tietoa hyväksi, kun pyrin korostamaan tai häivyttämään naisellisia tai maskuliinisia piirteitä.

Anttilan (2000, 260–261) mukaan kuvan problematisoinnissa voidaan kuvalle asettaa kysymyksiä, kuten kuka kuvan on toteuttanut, mitä sillä halutaan viestiä ja mikä on sen tarkoitus, millä tavoin kuva on toteutettu ja kenelle se on osoitettu sekä minkälaisen käsityksen katsoja saa kuvasta. Tutkija asettaa kysymykset, jotka hän on laatinut kiinnostuksensa ja tavoitteidensa mukaan. Lopputulos syntyy vastaamalla asetettuihin kysymyksiin, mutta sitä ei voida ajatella neutraalina tai arvovapaana. Analyysia tehdessä on tiedettävä, minkälainen näkökulma sillä on ja mikä on se asia, joka halutaan kuvasta nostaa esille. Valitsin analysoitavaksi kuvia, jotka kuvailevat naisen ja miehen ulkoisia ominaisuuksia. Aineistona käytän keräämäni tietoa naisesta ja miehestä sekä vartalon kuvia. Valitsin tietoa sen perusteella, mikä täsmäsi tutkimuskohteeseen. Tietojen tueksi otin mukaan kuvia eri urheilulajien edustajista, joiden vartalotyypit ovat hyvin erilaisia (kuva 7 - 10). Tiedon ja kuvien avulla voisin tehdä ratkaisuja asukokonaisuuksiin, jotka peittävät näyttelijöiden omat fyysiset ominaisuudet sekä tuo paremmin esiin toivotunlaisia piirteitä.

Mitkä ovat merkittävimmät erot miehen ja naisen vartalossa?

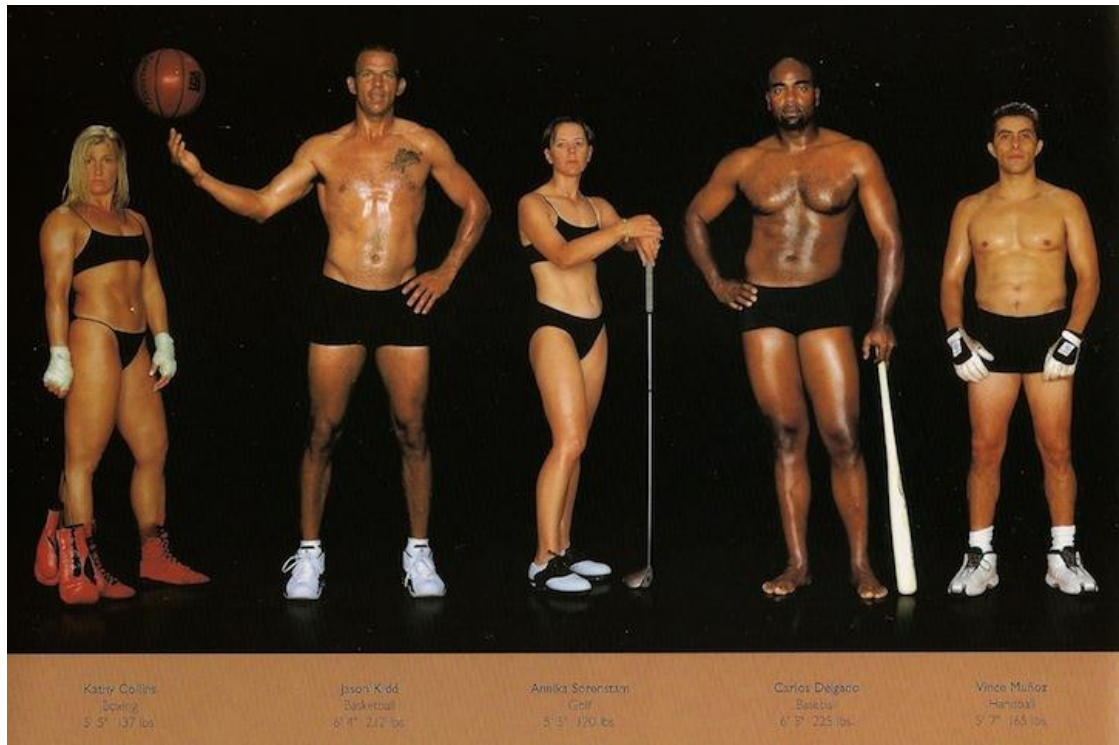
- a) ylävartalo
- b) alavartalo
- c) yleisvaikutelma
- d) lihaksikkuus
- e) muoto

Kuvissa (kuva 9-12) mies- ja naisurheilijat ovat laitettu vierekkäin, jolloin vertaaminen on luontevampaa. Miesten ruumiinrakenteesta lihakset ovat helpommin erotettavissa (kuva 9) kuin naisella. Kun vierelle on asetettu kooltaan samankokoinen nainen voi huomata, että naisilla vartalon muodot ja kaarevuus on näkyvät eri tavalla. Kuvan 10 miesten ja naisten lihakset ja vartalon muoto näkyvät selkeämmin kuin kuvassa 9.

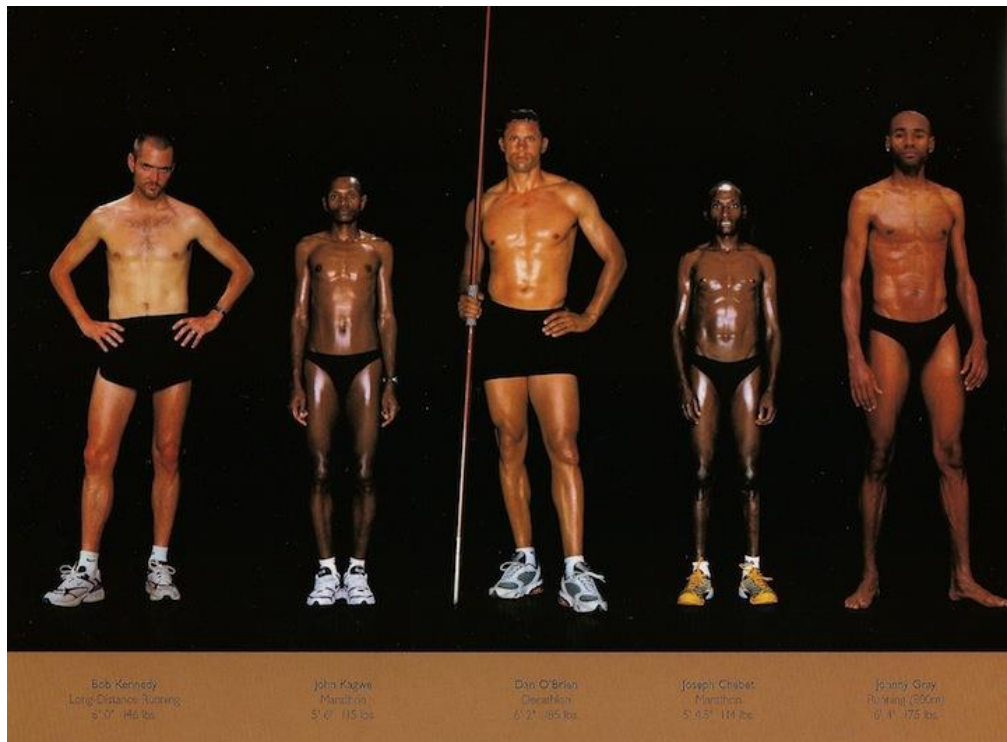
KUVA 9. Mies- ja naisurheilijoita (Schatz 2013)

Kuvissa 9 ja 10 miesten ylävartalot muistuttavat muodoltaan enemmän kolmiota sekä lantio on suurempi kuin naisella. Kuvan 10 keskellä olevan naisen siro olemus ja koko ovat verrattavissa miesten kokoon. Vasemmalla puolella olevan naisen ylävartalon lihakset ovat kehittyneet, joka luo hänestä voimakkaan ja maskuliinisen kuvan. Keskellä oleva nainen taas on pienikokoisempi ja ei yhtä lihaksikas tai massiivinen.

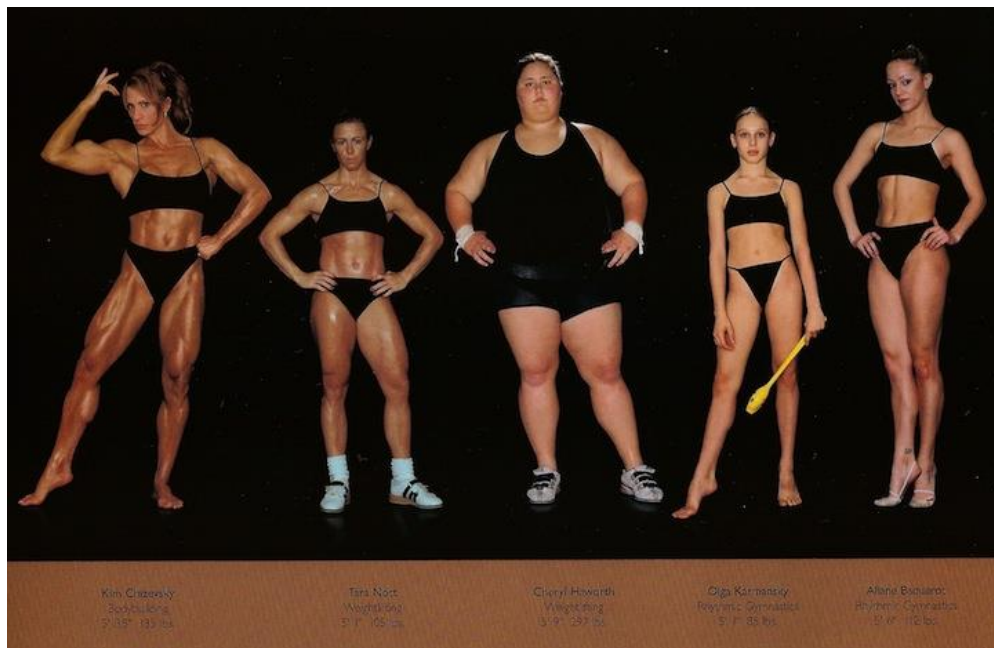

KUVA 10. Erikokoisia naisia ja miehiä (Schatz 2013)

Kuvasta 12 voidaan nostaa esille, minkä tyyppinen nainen vartaloltaan muistuttaa enemmän miestä kuin naista. Kuvassa 12 vasemmalla puolella kaksi naista ovat har-teikkaampia ja kaikkiaan lihaksikkaampia kuin kaksi oikealla puolella olevaa naista. Oikealla puolella olevat naiset ovat rakenteeltaan hoikkia ja siroja. Rintojen muoto, lantion kaarevuus ja erottuva vyötärö tekee naisellisen olemuksen. Kuvassa 11 miehet ovat hoikka rakenteisia ja kuvassa 12 naisten pehmeät muodot korostuvat enemmän. Naisella, jolla rintojen muoto ei ole helposti erotettavissa, on figuuri poikamainen tai maskuliininen.

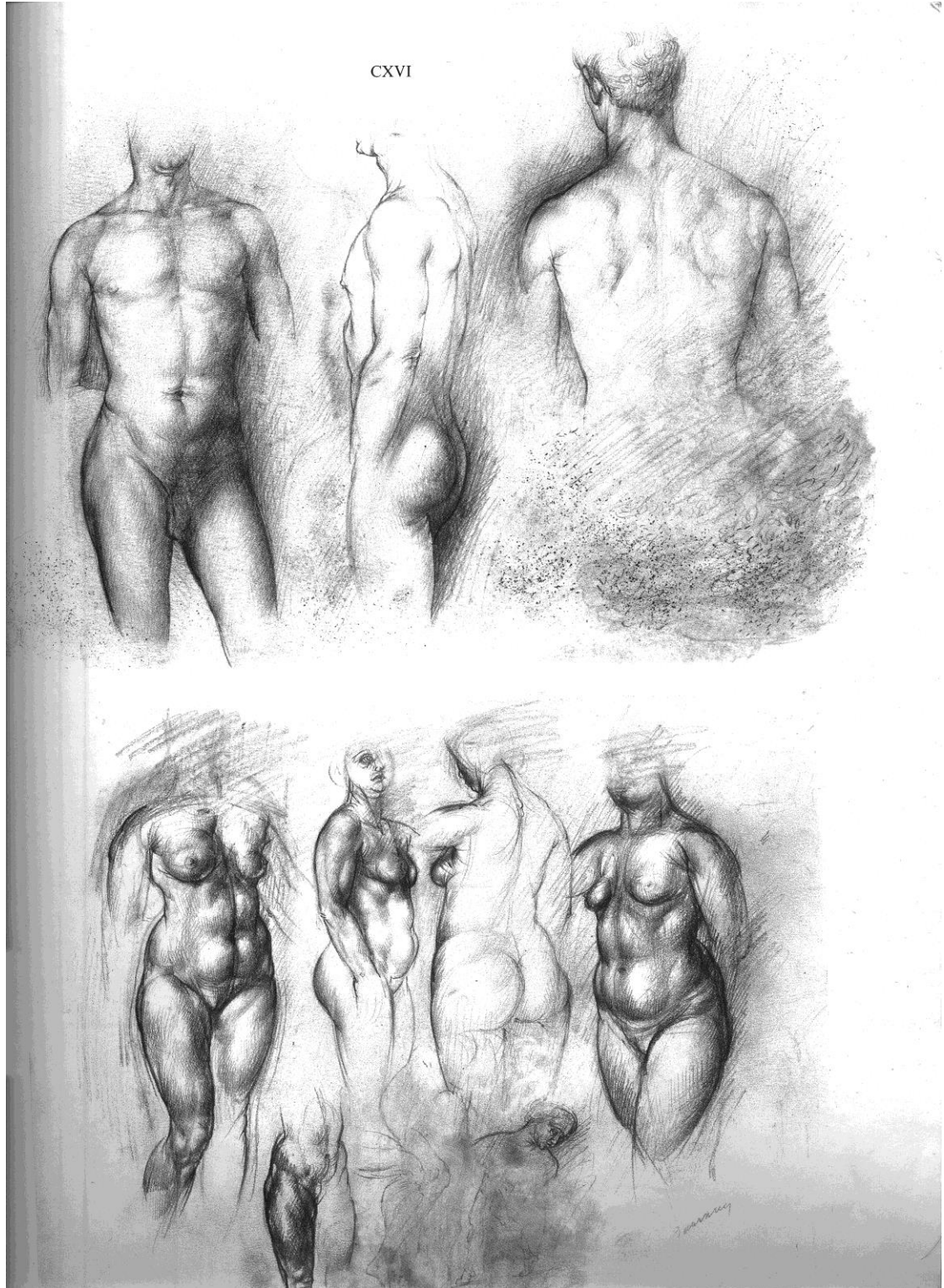
KUVA 11. Eripituisia miesurheilijoita (Schatz 2013)

KUVA 12. Erikokoisia naisurheilijoita (Schatz 2013)

Myös kuvantekijä Jenő Barcsay on piirroksissaan tutkinut miehen ja naisen vartaloa eri kuvakulmista. Eräs piirros (kuva 13.) on toteutettu kuvataiteen näkökulmasta ja tarkoitettu ihmisen anatomiasta kiinnostuneille, alan ammattilaisille ja harrastajille. Kuvasta saa erilaisia käsityksiä ja näkökulmia, esimerkiksi sen, että nainen ja mies ovat fyysisesti hyvin erilaisia ja muotoisia. Kielellinen funktio kuvassa on vertaileva. Barcsayn (2001, 272, 284) mukaan sekä naisen että miehen vartalon kapein kohta on vyötärö.

Keho on ylhäältä ja alhaalta suurempi. Naisen hartioiden ja lantion suhde on toisenlainen kuin miehellä, sillä miehellä hartiat ovat lantiota leveämmät ja molempien yläraajoissa on selkeitä eroja. Naisella käsivarret ovat pyöreämmät ja sileämmät, kun taas miehellä ne ovat voimakkaammat ja lihaksikkaammat. Huomattavin ero naisella ja miehellä on lantiossa. Naisen lantio on leveämpi, mutta miehellä pituuden lisäksi kaikki mitat ovat suuremmat suhteessa vartaloon.

KUVA 13. Miehen ja naisen vartalot (Barcsay 2001, 287)

Valitsin tämän kuvan (kuva 13), koska siinä näkyy hyvin yläpuolella miehen harteikasta vartaloa, ruumiinrakennetta ja lihaksistoa. Alapuolella tulee hyvin esille naisvartalon pehmeät muodot, kurvikkuus ja lantion seutu. Kun tarkastellaan erikokoisten miesten ja naisten vartalotyyppejä, voidaan havaita selkeitä eroja niiden välillä.

5.3 Sukupuolten roolit ja normit

Tarkastelen miehen ja naisen sukupuolineutraaleja rooleja ja niihin liittyviä normeja, koska ne ovat osa näyttelijän työtä ja roolien väliset suhteet vaikuttavat toisiinsa. Käsitteenä rooli on ero toimijan ja toiminnan välillä. Esimerkiksi näytelmässä se tekee eron näyttelijän ja hänen esitettävän osan välille. Esityksessä näyttelijä esittää roolia, ei itseään. Vaikka näytelmä pysyy samana, ovat tulkinnat jokaisella esityksen roolilla erilaisia. Merkitys syntyy roolille kun esityksessä on mukana muita rooleja. Roolin avulla on helpompi ymmärtää sosiaalista maailmaa näytelmässä ja arvojärjestystä. (Tampereen yliopisto 2014.)

Normilla tarkoitetaan yksilön ja yhteisön välillä tapahtuvaan vuorovaikutusta. Roolilla vastaavasti suhteisiin, jotka ovat ryhmien välillä. Samalla sillä voidaan tarkoittaa yksilötasolla puhuttaessa poikkeustapauksista yleisissä säännöissä. Normilla voidaan selittää käyttäytymistä, joka on yhdenmukainen. Lisäksi rooliin liitetään enemmän poikkeavuuksia, joihin liittyy hyväksymistä ja odotuksia. Esimerkiksi taiteilijan on helpompi rikkoa yleisiä sääntöjä ja normeja kuin korkeassa asemassa olevan poliitikon. Termeistä rooli ja normi voidaan puhua niiden sisäistämisestä. Sisäistetty rooli on muiden henkilöiden asettamia odotuksia, ja sen voidaan katsoa alkavan lapsena kuten esimerkiksi sukupuolirooleina. (Tampereen yliopisto 2014.) Tässä projektissa sukupuolineutraali ei ollut itsestäänselvyys kenellekään, jolloin jouduimme tarkemmin keskustelemaan aiheesta ja käymään läpi, mitä se tarkoittaa roolityössä. Nuoret joutuivat pohtimaan roolisuoritustaan ja kuinka tehdä se uskottavammin. Musikaalin ohjaaja on ammatiltaan näyttelijä ja hänen kanssaan keskustelimme, siitä mistä tässä kohtaa oli kyse. Teatterissa on mahdollista tehdä väittämä, esimerkiksi naista esittävä mies olisi ikään kuin todellinen nainen, vaikka tämä ei ole tosi.

Monilla on useita rooleja samaan aikaan, kuten esimerkiksi kotona on isän tai äidin rooli ja työssä on ammattirooli jne. Ristiriitoja saattaa syntyä silloin, kun esimerkiksi puoliset

odottavat toisiltaan joko tasavertaisuutta asioissa tai perinteisempien roolimallien hoitamista kotona naisen ja miehen välillä. Saattaa olla, että tasavertaisuus tulkitaan väärällä tavalla sukupuolelleen epätyypillisenä käytöksenä. Vastaavasti naisen tai miehen roolin noudattaminen voidaan käsittää vallantavoittelemiseksi perheessä tai vastuunsa heitteillejätöksi. (Tampereen yliopisto 2014.) Musikaalissa pyrin tuomaan puvuilla esille sitä, että näyttelijät olisivat enemmän ammattihenkilöitä kuin edustaisivat stereotyyppisesti jompaakumpaa sukupuolta. Myös ohjaaja korosti näyttelijöille, etteivät naisnäyttelijät toisi esille liikaa naisille ominaisia käytöstapoja. Tampereen yo:n sosiaalipsykologian verkkoaineiston mukaan esityksessä roolikaluston avulla näyttelijä voi luoda vaikutelmaa ja tehdä rooliaan paremmaksi. Roolikalusto on kaikkea sitä rekvisiitaa, jolla luodaan uskottavuutta. Erilaisia tapoja ovat oikeat äänenpainot sekä puhetyyli ja näyttelijän eleet ja mukaan lukien hänen puku. Roolikalustoa voidaan liittää myös muuhun yhteyteen kuten meikkeihin ja hiusmalleihin jne. Esimerkiksi tässä produktiossa löysimme eri tapoja saada naisellisuutta vähennettyä hiustyylillä muuttamalla. Vaihtoehtoisesti päähine antoi maskuliinisemmän vaikutelman ja hiukset sai piiloon.

5.4 Sukupuolineutraaliuden keinot

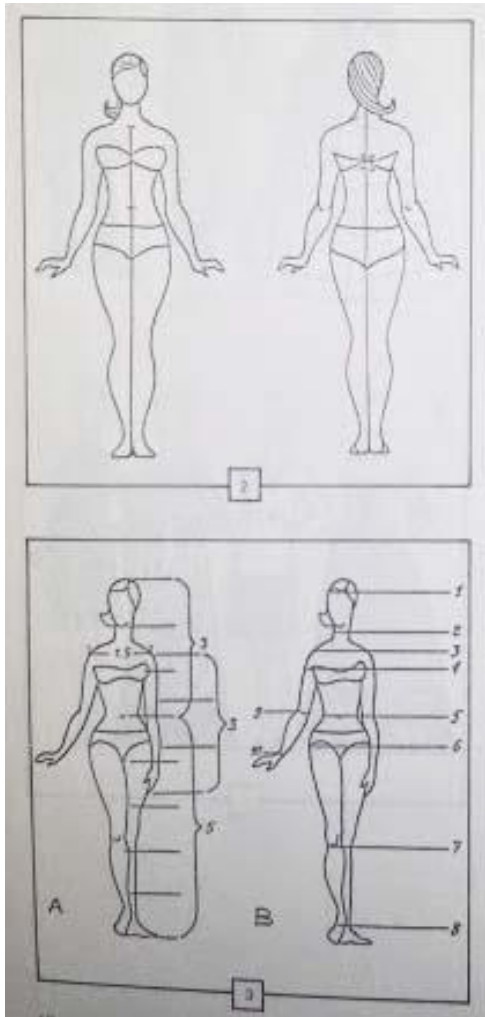
Uotilan (1994, 30) mukaan pukeutumiskuvassa voi tekijä olla mukana itse tai se voidaan tehdä toiselle. Pukusuunnittelija luo idean pukeutumisesta ja merkityksen roolille samalla tavalla kuin muusikko on mukana teoksessaan esiintyessään toteuttamassa tarkoitustaan. Tämän musikaalin rooleista professorit edustivat arvoltaan korkeampaa henkilöä ja opiskelijat rennompaa tyyliä. Roolien statukset olivat hyvin erilaisia, jolloin pystyin huomioimaan eroavaisuudet pääroolin ja muiden roolien puvuissa. Kaari Utrio (2001, 13) kirjoittaa, että monesti kauneus on vaikeammin lähestyttävä kuin söpö tai pikkusievä. *Legally Blonde* –musikaalin Elle Woods on tyttömäinen ja pikkusievä nuori nainen. Utrion (2001, 60–61) mukaan naisellisuus on maskuliinisuuden vastakohta. Pehmeys, viehättävä, kauneus ja mukautuvaisuus kuvailevat naisellisuutta. Siroutta korostavat sileä iho sekä hento ja pieni kehonkuva. Punaiset huulet ja pitkät ripset ovat olleen niin ikään tavaramerkki naisellisuudelle. Hoikkaa vyötäröä on haluttu korostaa ajoittain historian aikana. Naisihanteet ovat vaihdelleet muodin mukaan. Tässä musikaalissa roolikalustoa voitiin käyttää eri tavoin erittäin tyttömäisille rooleille, kuten *Delta Nu* –tytöille. Suunnittelussa pystyin asettaa sukupuolineutraalin ja naisellisen roo-

lin vastakkain ja tarkastella, mitä kohtia pystyin korostamaan. Delta Nu –tytöille laitettiin tukka ja meikki hienosti. Sukupuolineutraaleille mietittiin jokaiselle, mitä heidän kohdalla pystyttiin käyttämään.

Folkloristi ja etnososiologi K. Rob. V. Wikman tutkimuksessaan (1915) kertoo löytäneensä paljon materiaalia taikuudesta joka liittyy vaatetukseen. Vaatekappaleilla on ollut omat merkityksensä kansanuskossa Pohjoismaissa. Tärkeimmät roolit ja vahvimmat uskomukset ovat olleet esiliinalla sekä housuilla. Housut liitetään vahvasti miesten sukupuolisuuteen ja heidän hedelmällisyyteen. Vastaavasti naisen hameella uskottiin olevan voimia. Kuitenkin esiliinalla oli sitä enemmän ylikuonnollista voimaa. Sillä oli hedelmällisyyden merkitystä ja se yhdistettiin naisellisuuteen. (Lönnqvist 2008, 139–141.) Halusin tuoda esille, minkä tyyppistä pukeutumista perinteisesti naisella ja miehellä on ollut. Sekä naisellisuutta että maskuliinisuutta voidaan korostaa pukeutumisessa helposti. Pehmeälle ja heiveröiselle naiselle karskiuden ja voimakkuuden korostaminen toppauksilla sekä maskeerauksen avulla tuo roolille ikään kuin toisenlaisen elämänkerran ja roolin olemus muuttuu erilaiseksi. Hamidin (1968) mukaan pukeutumisen tulkitsemiseen sekä merkityksiin vaikuttaa se, onko mies vai nainen. Sukupuolen perusteella ja henkilön pukeutumisesta voidaan luoda olettamuksia. (Uotila 1994, 40.) Samasta syystä halusin pitää selkeän eron rooleilla, kuka on sievä ja kuka vaikeammin lähestyttävä. Warnerin tyttöystävä Vivienne oli ikään kuin söpön Ellen vastakohta, etäinen ja kylmä. Viviennen pukeutumisessa muun muassa käytin sinisiä ja kylmempiä värejä, jotka kuvastaisivat henkilön etäisempää olemusta.

5.5 Naisellisuuden ja maskuliinisuuden häivyttäminen suunnittelulla

Projektin puvustuksen onnistumisen kannalta oli tärkeä tarkastella vartalon eri kohtia ja linjoja, joissa voidaan halutulla tavalla korostaa erilaisia piirteitä. Gradovan ja Gutinan (1987, 9 - 10) mukaan tärkeimpiä perussääntöjä sommittelussa ovat kolme komponenttia. Kokonaissommittelun osatekijöihin kuuluvat väri ja muoto. Niiden lisäksi muita tekijöitä ovat materiaali, koristelu ja asusteet. Puvun suunnittelussa huomioidaan myös siluetti ja linjat sekä rytmi. Puvun tilavuuteen ja osiin vaikuttavat vartalon koko ja mitasuhteet. Sopusuhtaisessa vartalossa ruumiinosat ovat jakautuneet tasaisessa suhteessa selkärankaan nähden, kun se toimii pystysuorana akselina. Valitsin tämän kuvan (kuva 14), koska vartalon tukipisteitä ja linjoja tutkimalla on mahdollista häivyttää tai korostaa eri kohtia pukeutumisen avulla.

KUVA 14. Naisvartalon mittasuhteet ja tukipisteet (Gradova ja Gutina 1987, 10)

Vaakasuurassa olevat linjat määräytyvät vartalon luonnollisten tukipisteiden mukaan. Esimerkiksi olkapäävyöhykkeen mukaan sijoittuu puvun olkapäävyöhyke. Tämä sijainti toimii myös erilaisten yläosien kuten keppien lähtökohtana. Naisellista plastiisuutta tuovat esiin puvun kaarevat muodot. Tilavuudeltaan lantio on isoimpia osia naisen vartalossa. Dynamiikaltaan vartalon neliön muoto on staattinen ja tasapainoinen. Vastaavasti pystyssä oleva suorakaide ei ole niin vakaa ja siitä saa vaikutelman, että se on liikkuvampi. Mikäli naisella hartianseutu kuten rintojen lisäksi olkapäät ovat isot ja samalla lanteet ovat suorat, tämä voidaan helposti nähdä miesmäisenä. (Gradova & Gutina 1987, 10, 15.) Tarkasteltuani naisen ja miehen fyysisiä eroavuuksia, voin näitä ominaisuuksia hyödyntää pukusuunnittelussa kuten esimerkiksi muokata ulkoisesti roolihaamon vartalon osia. Suunnittelun avulla roolipukua voidaan viedä haluttuun suuntaan. Tässä työssä roolin naisellisuutta voitiin korostaa eri keinoin kuten muokkaamalla

naisnäyttelijän fyysistä puolta sukupuolineutraalimmaksi. Legally Blonde -musikaalissa teetin kahdelle naisnäyttelijälle binderit eli rinnat litistävän korsetin. (kuva 14 & 15) Kampauksella tai pähineen avulla pitkät hiukset saatiin piiloon. Maskeerauksen avulla voitiin korostaa maskuliinisia kasvojen piirteitä kuten kulmikkautta. Roolipuvun avulla näyttelijä voi ikään kuin vaihtaa sukupuolta, jolloin puvun merkitys muuttuu esityksen mukaan, riippuen roolista ja esityksestä, esimerkkinä näytteleekö mies oikeaa naista vai transseksuaalia, on molemmissa tapauksissa joka osa-alueella on iso merkitys (Ruuska 2014). Musikaalissa useilla naisnäyttelijöillä oli miessivurooleja, jolloin näyttelijän työssä ohjaaja painotti vastakkaisen sukupuolen käytöksestä piirteitä, kuten kuinka mies istuu tuolilla ja millä tavoin hän puhuttelee naista.

Merkittävimmit erot naisen ja miehen vartaloiden välillä ovat hartian ja lantion seudut. Naisella muodot ovat pehmeämmät ja kaarevammät kuin miehellä sekä raajoissa on selkeämmin havaittavissa siroutta kuin miehellä. Yleisvaikutelmaltaan mies on kookas ja miehen vartalon muoto on staattisempi kuin naisella. Lihakset ja hartiät tekevät miehelle korostuneemman ylävartalon kuin naisella. Vastaavasti naisella vartalon muodot kuten rinnat, lantio ja vyötärö tekevät naisellisen yleisvaikutelman. Pukusuunnittelussa näitä ominaisuuksia voidaan korostaa entisestään tai häivyttää peittämällä vartalon eri kohtia. Cordulan (2013, 156) mukaan vaatteiden valinnoilla voidaan tuoda erilaisia puolia vartalosta esiin ja korostaa tai vastaavasti peittää niitä. Erityyppisille vartalotyypeille on omat suosituksensa ja neuvoja, kuinka voidaan välttää korostamasta ei-toivottuja puolia. Esimerkiksi harteikkaan ihmisen suositellaan välttävän olkatoppauksia, huppuja ja lyhyitä yläosia. Harteikas vartalotyyppi vaikuttaa helposti maskuliiniselta. Tässä maskuliinisuutta naisnäyttelijöillä pyrin korostamaan lisäämällä olkatoppauksia ja häivyttämään lantiota valitsemalla suuremman mallisia housuja, jotka lähtevät levenemään lanteilta alaspäin. Tämän tarkoitus oli saada lanteiden kaarevuus ja reidet näyttämään suuremmilta. Rinnat litistävä binderi valmistettiin kahdelle naisnäyttelijälle. Toisella näyttelijällä oli sukupuolineutraaleja rooleja kuten golfin apulaispoika, kärjäsihteeri ja homoseksuaali. Toisella näyttelijällä oli Emmettin rooli (kuva 16), ja häneltä piti saada rintavuutta häivytettyä.

KUVA 14. Sovitusversio rinnat litistävästä binderistä

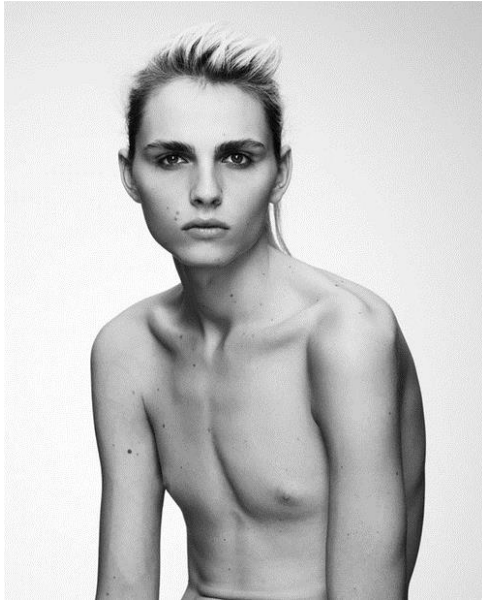
KUVA 15. Vasemmassa kuvassa naisnäyttelijällä on miehen rooli ilman binderiä ja oikealla binderin kanssa. Tässä roolissa näyttelijä esitti homoseksuaalia

KUVA 16. Elle sovittaa Emmettille pukua

5.6 Androgynia ja transvestisuus

Tarkastelen työssäni myös androgyniaa ja transvestisuutta, koska pukeutumisen avulla voidaan ilmaista näitä asioita. Transvestisuus tarkoittaa sitä, että nainen tai mies haluaa eläytyä naiseksi ja mieheksi ja haluaa ilmaista naisellisuuttaan tai miehisyyttään vaihtelevasti (Transtukipiste 2015). Kuvan 17 malli on rakenteeltaan hoikka ja kasvot ovat sirot. Siten häntä voidaan pitää naisena tai miehenä. Mallin lihakset eivät ole niin suuret, että se tekisi hänestä voimakkaan ja maskuliinisen. Malli on nainen, jolle on tehty sukupuolenkorjaus (Zuckerman 2014.)

KUVA 17. Transseksuaalinen malli mainoksessa

Hiusten ja meikin avulla mallista on mahdollista tehdä hyvin androgyyni. Mallin pitkä ja hoikka olemus vastaa naismallin vartalon muotoa (kuva 18). Ainoa ero mainoskuvas-
sassa on se, että rintojen muotoa ei ole kuten naisella, jolloin sukupuolta ei voida sel-
keästi ilmaista.

KUVA 18. Androgyynimalli

Huuskan (2005) mukaan kulttuurimme perinteinen ajattelutapa on, että sukupuolia on kaksi sekä se, että mies ei voi olla nainen ja päinvastoin. Molemmat sukupuolet ovat

monella tapaa vastakkaisia, erilaisia ja täydentävät toisiaan. Ajatuksena on, että sukupuoli määrittelee ihmisen ominaisuuksia ja käyttäytymistä monin tavoin. On kuuluttava jompaankumpaan ryhmään. Perusajatus on, että sukupuolten välillä on vetovoimaa. Kuitenkin yhtä lailla miehellä voi olla suuremmat rinnat tai leveä lantio ja vastaavasti nainen voi olla lähes rinnaton tai hänellä voi olla kasvoissa hyvin maskuliinisia piirteitä. Ihmisiä ei voida siis yksiselitteisesti jakaa hyvin miehekkäisiin tai hyvin naisellisiin naisiin. Monet ovat ominaisuuksiltaan jotakin niiden välillä. Sukupuoli ei ole yksinkertainen asia, sillä sitä ei voida määritellä ainoastaan henkilön vartalon ominaisuuksien kautta. Kysymykseen kuuluu myös se, millaisena hän itsensä kokee. Psyykinen kokemus voi vaihdella omasta sukupuolesta ja sen voi kokea eri tavoin. Kulttuuriimme kuuluu käsityksiä sukupuolista ja odotuksia, jotka voivat luoda ristiriitoja. Transvestiitti voi elää hyvin maskuliinisena miehenä tai naisellisena naisena. Androgyninen henkilö (kuva 19) voi elää niin, että hänellä on tapoja sukupuolilta ja sukupuolille tyypillisiä ominaisuuksia. Toisille ihmisille taas oma sukupuolikokemus ei ole täysin selvä, sillä se voi olla häilyvä tai se voi muuttua eri elämänvaiheissa.

KUVA 19. Androgyni miesmalli (Ruuskan mallikansio 2013)

Huuskan (2005) mukaan androgyniassa (kuva 20) oma persoona ja ilmaisu koetaan hyvin naiselliseksi tai miehekkääksi. Toisilla taas on sukupuolineutraalitapa elää. Tällä

tavalla he eivät halua vastata muiden sukupuoli-odotuksiin. Länsimaisessa kulttuurissa arvostetaan perinteistä ajattelua maskuliinisesta miehestä ja naisellisesta naisesta. Toin näkökulmia esille, koska sukupuoli- neutraali tuntuu olevan vielä tuntematon käsite ja halusin perehtyä tarkemmin mitä se tarkoittaa oikeassa elämässä ja kuinka sitä voidaan soveltaa teatterikäytössä.

KUVA 20. Androgyyni miesmalli pukeutuneena kuin nainen (Ruuskan mallikansio 2013)

Sukupuolisekoittelusta puhutaan, kun halutaan tyyllillä ja pukeutumisella sekoitella sukupuolille tyypillisiä ominaisuuksia. Gender blending on tapa, jolla voidaan hämmäntää ja häilyttää stereotyyppioita sukupuolten välillä. Viihteellinen pukeutuminen kuten drag on yksi sukupuolisekoittelun tapa. Tällaisessa tavassa mies esiintyy naisena ja nainen voi esiintyä miehenä. (Huuska 2005) Kuitenkaan tässä opinnäytetyössä ei ole kyse dragista, vaan sukupuolisekoittelua tarkastellaan roolityön kannalta. Huuskan (2005) mukaan tänä päivänä tiedetään sukupuolten monimuotoisuudesta ja transkulttuurista. Tästä huolimatta elää halu uskoa, että on olemassa vain kaksi sukupuolta. Tämä myös näkyy kaikkialla, esimerkiksi pukeutumisessa ja laittautumisessa sekä hajustamisessa ja muissa tavoissa joilla voidaan parantaa ja korostaa omia fyysisiä ominaisuuksia. Kohtaamme myös muut miehinä tai naisina. Samasta syystä oli tärkeää, että keskustelimme yhdessä mitä sukupuoli- neutraali on ja minkälaisia käsityksiä se herättää. Uotilan (1994,

41) mukaan yksilön pukeutumisesta voidaan tehdä tulkintoja hänen statuksestaan yhteisössä. Elle Woods oli helposti erotettavissa oikeustieteellisestä ja konservatiivisesta yhteisöstä. Pohdin pitkään, kuinka häiritsevää professori Callahania näyttelevän nuoren sukupuoli oli kohtauksessa, jossa Callahan ja Elle jäävät kahdestaan ja Callahan suutelee Elleä. Heräisikö katsojalle mielikuva, että kyseessä olisi ollut lesbokohtaus eikä miesopettaja ja naisopiskelija. Kun ajatuksena on, että teatterissa kaikki on mahdollista, voidaan tätä teoriaa hyödyntää myös roolityössä ja pukusuunnittelussa. Huuska (2005) kehottaa katsomaan, mitä tapahtuu, kun tekee toisin.

Suunnittelun avulla roolipukua voidaan viedä haluttuun suuntaan. Voidaan sanoa, että puvun siluettista muodostuu jonkinlainen geometrinen kuvio. Suorakaiteen muotoisuus tekee vartalosta helposti miehekkään. Muodin avulla on ikään kuin voitu muokata naisesta miesmäisempi. Kolmion muotoinen siluetti taas korostaa naisellisuutta ja tekee vartalosta siromman. Ovaalin muotoisen siluetin kuperat linjat korostavat pehmeyttä. Lisäksi ne tekevät vartalosta naisellisemmän. (Gradova ja Gutina 1987, 16–17.)

5.7 Harjoitusvaate

Hirvikoski (2009, 47–48) toteaa, että roolivaatteella on merkitystä näyttelijälle. Roolin visuaalinen osa kertoo paljon roolin elämästä ja näytelmän ajasta sekä tapahtumista. Pukusuunnittelijan tehtävä on auttaa näyttelijää pääsemään rooliinsa. Puvun avulla näyttelijän on mahdollista rakentaa roolihahmoaan pidemmälle. Roolihahmojen tulee tukea näytelmää ja sopia sen maailmaan. Suunnittelijan ja näyttelijän kommunikoinnin avulla karakteri kehittyy eteenpäin harjoitusten aikana. Roolihahmosta on mahdollista löytää uusia puolia ja ominaisuuksia harjoitusvaatteen avulla. Näyttelijä Liisa Toivonen (Hirvikoski 2009, 48 - 49) kommentoi roolivaatteen olevan merkittävämpi kuin esityspaikka. Ikään kuin se olisi iho. Uuden puvun hyväksyminen ja olon tunteminen siinä hyväksi vaatii näyttelijältä totuttelua ja oikeanlaista suhtautumista. Puku on osa näytelmän kokonaisuutta. Pukusuunnittelijalla ja näyttelijällä saattaa olla erilaiset mielikuvat, jolloin kommunikoinnin merkitys on ratkaisevassa asemassa. Viimekädessä ohjaaja päättää kokonaisuudesta.

Yhteistyö ja kommunikointi nuorten kanssa oli suurimmaksi osaksi helppoa. Musikaalin näyttelijät pohtivat itse paljon roolihahmojaan ja toivat omia näkemyksiään esille ja

ehdottelivat ideoita puvustukseen. Välillä epävarmuus minäkuvasta välittyi osasta nuorista, mikä heijastui puvustukseen. Joskus ehdottamani vaatteet kelpasivat ja toisinaan eivät. Yleensä tilanteista selvittiin hyvin keskustelemalla. Suurin osa kuitenkin hyväksyi heille annetut ohjeet. Korhosen (Salmela & Vanhatalo 2004, 68) mukaan harjoitusvaate voi toimia luonnoksena varsinaiselle roolipuvulle. Harjoitusvaatteen avulla rooli-hahmo alkaa kehittyä. Tämä tapahtuu näyttelijän omassa toiminnassa, ja rooli konkretisoituu muille näyttelijöille sekä ohjaajalle. Mikäli harjoitusvaate toimii luonnoksena, voidaan sitä muuttaa vielä useaan kertaan. Harjoitusten aktiivinen seuraaminen auttaa viemään puvustuksen suunnittelua eteenpäin, sillä harjoituksissa näkee mikä toimii ja mikä ei. Salmela (Salmela & Vanhatalo 2004, 88) kertoo tutustuvansa rooleihin olemalla läsnä harjoituksissa. Tämä auttaa kommunikoimiseen ohjaajan ja näyttelijöiden kanssa. Lisäksi harjoitusten aikana saattaa ilmetä asioita, joita ei voida ennakoida etukäteen ja asioita, joita voi olla vaikea ymmärtää, jos ei ole paikalla. Tässä projektissa koin harjoitusten seuraamisen olevan tarpeellista, sillä ideoita syntyi harjoitusten aikana ja pystyin tekemään muistiinpanoja samalla asioista, jotka vaativat ratkaisuja pukuihin. Harjoitusvaatteena käytimme pukuvarastolta löytämiäni takkeja opettajilla. Tämä vaikutti näyttelijöihin siten, että takki selkeästi antoi tarvittavan statuksen ja olemuksen roolille.

6 HAUDONTA

Usein kuulee sanottavan, että ratkaisu löytyy yön yli nukuttua. Haudontavaiheessa työ jätetään vähäksi aikaa lepäämään, jotta alitajunta voi työstää ideoita. Tänä aikana voi keskittyä esimerkiksi toiseen työhön. Riittävä aika riippuen tuotannon koosta voi kestää muutamasta tunnista useampaan päivään. Mikäli jättää haudontavaiheelle aikaa, tekee parempaa työtä (Gillette 1997, 25.) Tässä projektissa pidin tietoisesti taukoa työstä. Oli mielekkäämpi tarttua työhön, kun oli ajatusten antanut välillä levätä.

Lehden ja Ristolan (1990, 73–74) mukaan hautuminen on yksi luovan ongelmanratkaisun vaihe. Tällainen kypsymisvaihe on keskeinen osa luovassa prosessissa. Sillä tarkoitetaan vaihetta, jossa tiedostamattomat toiminnat alitajunnassa ratkaisevat ongelmia ja synnyttävät ideoita. Ongelman selkeä tiedostaminen ja tarpeellinen tiedon keruu helpottavat ideoiden syntymistä. Hautumisvaiheessa on tärkeää jättää työt lepäämään ja keskittyä johonkin muuhun, vaikka vaihtoehtoja ratkaisuille saattaa silti nousta mieleen.

Ongelmanratkaisijalla tulee olla tarpeeksi kiinnostusta sen ratkaisemiselle. Uusien ratkaisujen luomisen kerrotaan usein olevan haudontavaiheen jälkeen. Erilaiset ideointimenetelmät tukevat ongelmanratkaisua. Luonnostelu- ja ideointivaiheessa olin aktiivinen, sillä tuntui, että uusia ideoita syntyi usein ja sitä mukaa panin niitä muistiin. Välillä keskityin materiaalien hankintaan, mutta joului- ja talvilomat jätin aikaa ideoiden hautumiselle.

Huomasin haudontavaiheen olevan tärkeää prosessin aikana, sillä liian pitkään yhden asian työstäminen alkoi tuntua puuduttavalta eikä enää kehittynyt eteenpäin. Kettusen (2001, 72) mukaan välillä ideoiden jättäminen lepäämään eli hautuminen on luovan työn kannalta hedelmällisempää. Ideointi on hyvä osata lopettaa ajoissa, pitää taukoa, tehdä välillä muuta ja palata takaisin sen pariin. Pidin kiinni vapaapäivistä projektin aikana, minkä koin tärkeäksi. Palatessani takaisin työn pariin huomasin helpommin kohdat, jotka vaativat vielä työstämistä. Prosessin aikana saattoi helposti sokeutua työlle, kun oli liian pitkään puuhannut saman työn parissa.

7 VALINTA

Suunnitteluprosessin valintavaiheessa käydään läpi kaikki kerätyt materiaalit ja tiedot ja tehdään päätös tietystä muotoilukonseptista. Koska jokaisen suunnittelijan työ ja valinnat vaikuttavat muiden työryhmäläisten työhön ja lopulta kokonaisuuteen, on hyvä neuvotella muiden kanssa. Pukusuunnittelija esittelee käsin tai koneella piirrettyjä luonnoksia tyylin mukaisista puvuista. Alustavia pukuluonnoksia täydennetään lisäkangastilkuilla, jotka viittaavat lopullisten pukujen väriin tai materiaalivalintoihin. Lopullisen päämäärän ja suunnan päättää ohjaaja kun hän tuntee, että kaikkien osa-alueiden suunnitelmat vastaavat näytelmän kokonaisuutta. (Gillette 1997, 25–26.) Kävin läpi tekemiäni käsin ja koneella piirrettyjä pukuluonnoksia ja otin Toijalan Kangastukkuun yhteyttä täydentääkseni kangasnäytteillä tanssipukujen, Ellen pukujen ja orkesterin puvustuksen luonnoksia. Näytin luonnoksia ohjaajalle, joka hän hyväksyi ne. Ohjaajan päätöksestä puvustuksen värimaailma tuli vaikuttamaan lavastukseen ja valoihin, joten lähetin pukuluonnoksista kuvia lavastajille.

7.1 Luonnostelu

Gilletten (1997, 400–401) mukaan usein jännittävin vaihe pukujen suunnittelussa on luonnostelu. Ensimmäiset luonnokset antavat ensivaikutelman luomisprosessista paperilla. Nämä luonnokset ovat usein luonnoslehtiöön nopeasti piirrettyjä ja konkreettisia tuloksia pukusuunnittelijan ajatuksista, ideoista, käsityksistä ja tutkimuksesta. Tavallisesti piirroksia on hahmoteltu vastineeksi lavastajan raakaluonnoksille, jolloin esitetään puvun siluetti ja ehkä pieniä yksityiskohtia puvusta. Monesti pukusuunnittelija tekee yhdestä pukusuunnitelmasta useita variaatioita. Nämä luonnokset näytetään ohjaajalle ja muulle työryhmälle voidakseen olla varmoja, että kaikkien suunnitelmat ovat etenevässä kohti yhtenäistä lopputulosta. Tämän jälkeen pukuluonnoksia jatketaan ja työstetään eteenpäin. Tässä musikaalissa tein Ellen puvuista variaatiota, miltä puvun tulisi näyttää. Ohjaaja ei ollut kommentoinut Ellen pukuvalintoja, joten minun tuli tehdä ratkaisut. Savon ammatti- ja aikuisopiston ompeluryhmästä muutamia opiskelijoita halusivat toteuttaa opinnäytetyönään Ellen puvuista illallismekon. Olin luvannut, että opiskelijat saavat tehdä omia variaatioita puvuista minun pukuluonnokseni pohjalta. Kävin opettajan kanssa opiskelijoiden pukuluonnoksia läpi ja valitsin Ellemme illalliskohtaukseen sopivan puvun, jonka opiskelija tulisi toteuttamaan opinnäytetyönään. Savon ammatti- ja aikuisopiston valmistuksen opettajan kanssa pystyin keskustelemaan soveltuvista materiaaleista ja hänellä oli asiantuntemusta pukujen tekniisin ratkaisuihin.

Tehtyäni ideakollaasit (kuvat 4-8) jatkoin luonnostelua maalaamalla vesiväreillä ja tarkentamalla, miltä roolit näyttäisivät (kuva 21). Työstin luonnoksia jälleen suunnittelemaan ryhmä kerrallaan. Sukupuolineutraaleja rooleja pohdin enemminkin niin, kuinka voisin häivyttää vaatevalinnoilla naisen vartalon muotoja ja tuomaan samalla maskuliinisuutta esiin. Ohjaaja ei kommentoinut luonnoksia kovin paljon, joten jouduin itse paljon pohtimaan, minkälaisia ratkaisuja tekisin esimerkiksi Ellen puvuissa. Orkesterille muotoutui yhtenäinen asukokonaisuus (kuva 22). Naisille valitsin paidan väreiksi vaaleanpunainen ja vaaleansininen. Miesten paitaan valitsin väriksi harmaan ja vaaleansinisen kravatin pilkkukuosilla. Uotilan (1994, 29) mukaan suunnittelijan ajatus vaatteesta paperilla ei ole valmistusohje vaatteelle vaan idea roolihahmon olemuksesta. Kaikkiaan rooleja oli niin paljon, että koin tarpeelliseksi piirtää keskeisimpien roolien puvustuksesta luonnoksia. Sivurooleista tein vain viitteellisiä luonnoksia, miltä ne tulisivat näyttämään ja minkä tyyppisiä vaatteita tulisin etsimään kirpputoreilta.

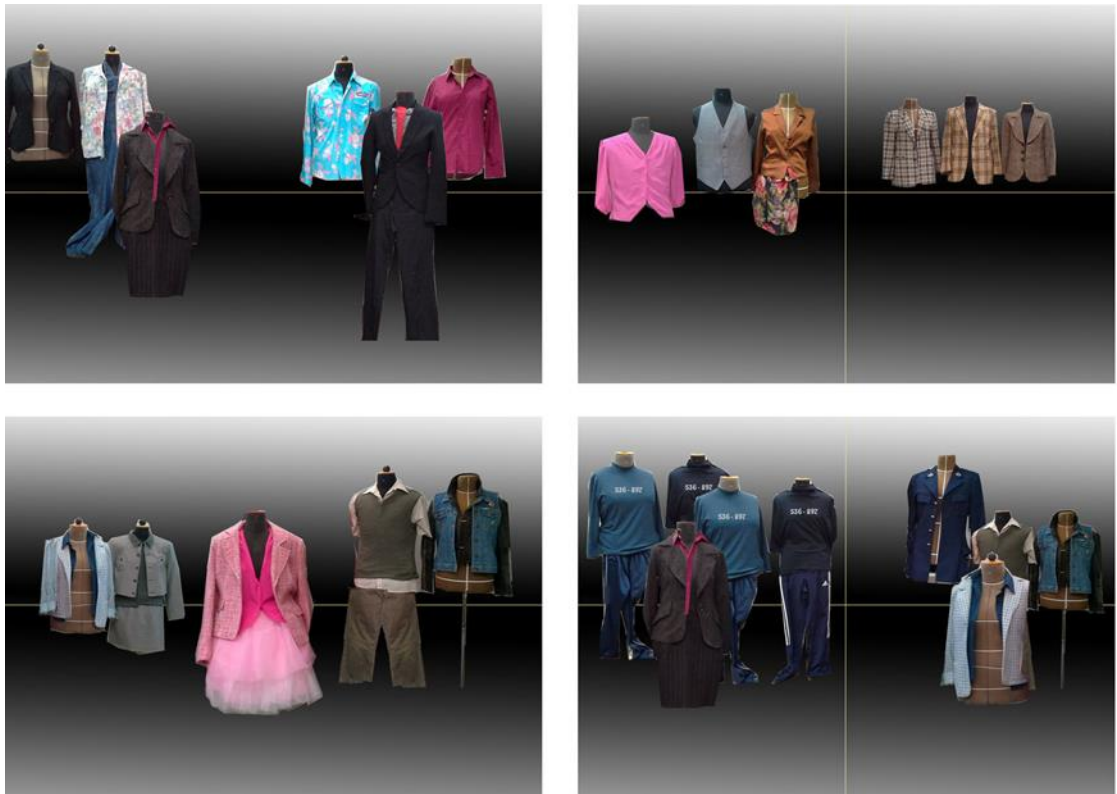

KUVA 21. Vesiväriluonnoksia Delta Nu –tytöistä ja professoreista

KUVA 22. Vesiväriluonnoksia orkesterin puvuksesta kangasnäytteillä

Jatkoin ideointia tietokoneella, jonka avulla pystyin pohtimaan pukuja ja miltä ryhmät näyttäisivät kohtauksittain (kuva 23). Tämä auttoi hahmottamaan kokonaisuutta paremmin ja miettimään, mitä tarvitsisimme lisää.

KUVA 23. Luonnoksia ja pukukatselmusta kohtauksittain.

Esityksen paikalla on väliä, koska sillä on vaikutusta puvustukseen, erityisesti esiintyjän ja katsomon välillä olevalla etäisyydellä. Pienellä näyttämöllä tarkat yksityiskohdat pääsevät oikeuksiin, kun taas suurella näyttämöllä ne usein menevät hukkaan. Rantasalmen nuorisoteatterin näyttämö on kokonaisuudessaan hyvin leveä, mutta ei kovin syvä. Väriykseltään se on hyvin tumma, lähes musta, mikä on yksi syy siihen, miksi halusin tuoda enemmän väriä esiin puvustuksessa.

7.2 Pukuvarasto ja kirpputorit

Lähdin ajoissa liikkeelle materiaalin hankinnassa. Kävin läpi useita kertoja nuorisoteatterin pukuvarastoa, joka oli käytettävissäni produktion aikana. Pukusuunnitelmieni pohjalta minulle oli syntynyt vahva mielikuva siitä, millaista olin hakemassa. Puvustettavien roolien määrä oli runsas. Siitä syystä päätin pyytää näyttelijöitä olemaan apuna vaatteiden hankinnassa. Yhteistyö toimi nuorten kanssa ja he etsivät vaihtoehtoja rooli-vaatteille. Monelle löytyi kengät pukuvarastolta, mutta osa näyttelijöistä toi omat kengät tai hankki uudet produktiota varten. Pykälä (2006, 11) toteaa, että puvustukseen vaikuttavat kohtausten liikunnallisuus ja puvuilla voi olla vaatimuksia, joissa liikkuminen on tärkeässä asemassa. Tässä prosessissa suunnitelma roolien ryhmittelystä oli

avuksi myöhemmin toteutuksessa. Musikaali sisälsi kohtauksia, joissa liikkeet tuli ottaa huomioon puvuissa. Esimerkiksi hameen helman tuli olla riittävän pitkä, ja hameiden alle puettiin peittävät sukkahousut tai mikroshortsit, jotta esiintyjä tuntisi olonsa varmemmaksi. Pykälä (2006, 11–12) pitää materiaalien hankkimista tärkeänä, mutta työllään vaiheena. Materiaalien tulee olla helposti pestävissä ja lisäksi niiden tulee kestää käytössä. Kankaan luonne on merkittävä tekijä puvuissa. Sen ominaisuudet kuten laskeutuvuus, struktuuri (kiiltävä tai muunlainen), painavuus ja paksuus vaikuttavat puvun olemukseen. Esimerkiksi tanssipuvuissa joustava ja kevyt materiaali on toimiva valinta. Vaikka tanssi olisi jo pysähtynyt, voi kangas silti edelleen elää. Sopivan ja oikeanlaisen materiaalin etsimiseen on hyvä käyttää aikaa, sillä kankaan huonot ominaisuudet kiusaavat myöhemmin. Tilattuani kangasnäytteitä sain valittua sopivat materiaalit Antti-kinkuorolaisten pukuihin, Ellen illallismekkkoon ja puputyön asuun valitsin taftimateriaalit sen pinnan takia. Helmaa saatiin nostettua tyllihameen avulla, jolloin puku pääsi paremmin oikeuksiinsa.

Puin vaatteita sovituskukkien päälle, jolloin pystyin tekemään esimerkiksi opiskelijaroolihahmoista nopean pukukatselmuksen. Tämän avulla pystyin rakentamaan ja parantelemaan ideaa kokonaisuudesta. Puvustuksen budjetti kului osin kangastilaukseen ja osittain hankintoihin kirpputoreilta. Näyttelijät osallistuivat pienillä summilla puvustukseen esimerkiksi hankkimalla sopivat jalkineet tanssikohtauksiin, joissa kaikilla tuli olla yhtenäiset valkoiset kengät. Pyrin välttämään turhia ostoksia kirpputoreilta. Useisiin vaatteisiin tein korjausmuutoksia sisäänotoilla, levennyksillä ja jotakin pois ottamalla tai lisäämällä. Korhosen (Salmela & Vanhatalo 2004, 66–67) mukaan kankaan struktuurin havaitsee, kun sitä koskettaa tai tarkastelee lähempää eli minkälainen on sen pinta ja mistä materiaali on peräisin sekä kuinka sitä on työstetty. Puvustusmateriaalin on vastattava esityksen sisältöön ja olla yhteydessä sen mielle yhtymiin. Esimerkiksi lateksi, silkki ja sametti luovat kaikki erilaisia mielikuvia. Tässä musikaalissa materiaalien ja värien avulla nostin joidenkin roolien piirteitä esille. Gradovan ja Gutinan (1987, 22) mukaan ominaisuuksista värin lisäksi visuaalisuuteen vaikuttavat materiaalin pinnan rakenne sekä kuviointi. Pinnan rakenne vaikuttaa oleellisesti kokonaisilmeeseen ja vaatteen olemukseen. Esimerkiksi rakenteeltaan paksut, harvat ja nukkapintaiset kankaat saavat kehon vaikuttamaan suuremmalta. Puvun muodon ja kankaan ominaisuuksien tulee soveltua yhteen. Delta Nu –ryhmän tyttömäisyyttä korostin kiiltävillä materiaaleilla ja värikkyydellä (kuva 24). Business-pukeutumiseen ja vankilakohtaukseen

valitsin tummansävyisiä vaatteita, jotta ne toisivat paremmin esiin kohtauksen tunnelman ja ns. vakavuuden.

KUVA 24. Delta Nu -tyttöjä

Cheerleader-paitoihin (kuva 25) tein eri variaatioita paitojen painatuksesta. Tanssikoh-
taus ei kestänyt kauan. Halusin toteuttaa paidat niin, että katsojalle jää selkeä mielikuva,
mistä on kyse, joten yksinkertainen ja urheilutyylinen printti sopi hyvin tähän tarkoi-
tukseen.

KUVA 25. Cheerleader-paitojen variaatioita

8 TOTEUTUS

Toteutusvaiheen Gillette (1997, 27–30) kuvailee alkavan, kun suunnittelija päättää suunnittelemisen ja siirtyy käytännön työhön. Tällöin suunnittelijat tekevät kaikki piirrokset, mallit, suunnitelmat ja ohjeistukset tarvittaviin rakennelmiin lavastuksessa, puvustuksessa, valo- ja äänisuunnittelussa. Lavastussuunnittelija tekee lopulliset väritulkinnat jokaisesta tuotannon lavasteista ja mikäli tarpeellista hän rakentaa lavasteiden tuotantomallit. Pukusuunnittelija tekee värilliset tulkinnat jokaisesta puvusta, täydentäen niitä muistiinpanoilla ja luonnoksilla. Nämä kertovat puvusta kaiken tarvittavan eli asusteet sekä samalla myös yleistyylin, ajan ja puvun tunnelman. Kangasnäytteet ja koristukset luonnoksissa ilmaisevat erilaisia materiaaleja, joita voidaan tulla käyttämään. Luonnokset käydään läpi puvustossa, jossa selvitetään, kuinka puvut tullaan toteuttamaan ja että ne valmistuvat ajallaan sekä budjetissa pysyen (Gillette 1997, 27–30). Kuopiossa vieraillessani esittelin ompeluryhmälle pukuluonnokset ja kävimme läpi musiikkailin aikataulun sekä milloin pukujen tuli olla sovitusvaiheessa ja milloin valmiita. Vesiväreillä tekemiäni tarkempia pukuluonnoksia Ellen ja orkesterin puvuista täydensin kangastilkuilla.

8.1 Sovitukset

Pykälän (2006, 11) mukaan ennen puvun toteutusta on hyvä ottaa huomioon sen varsinaisen puvun alle tulevat vaatteet kuten alushameet, toppaukset, korsetit jne. Myös aikataululla, toteuttajien määrällä ja budjetilla on huomattava osuus toteutukseen. Valmistajien toteuttamat Ellen puvut sovitettiin nuorisoteatterilla helmikuussa 2014. Jokaisen puvun valmistaja pääsi paikalle sovitukseen katsomaan valmistettavan pukunsa. Tämä oli hyvä asia siksi, että valmistaja näki itse tarvittavat muutokset. Sovitimme kuoron valkoista pukua, orkesterin naisten paitaa sekä Ellen illallismekkoa ja naamiaisasua. Ellen roolissa oli kaksoismiehitys, ja budjettia ajatellen pukuja valmistettiin yksi kappale tarvittaviin kohtauksiin. Siitä syystä jouduimme tekemään teknisiä ratkaisuja pukuihin. Osalla valmistajista oli kokemusta teatteripuvustuksesta ja heillä oli hyviä teknisiä ratkaisuja esimerkiksi puvun säädettävyyttä koskevaan asiaan. Toinen pääroolin esiintyjistä oli mitoiltaan toista hieman suurempi, joten pyrin huomioimaan tämän puvuissa. Vaatteen ulkonäköön mittojen erot eivät vaikuttaneet häiritsevästi. Tärkeänä pidin, että päärooli Elle ja Delta Nu –tytöt olisivat erittäin naisellisia ja tätä piirrettä tulisi

korostaa puvuissa. Samasta syystä ohjaajan päätös oli, että harjoituksissa käytettiin lähes alusta asti korkokenkiä, jotta näyttelijät oppisivat kävelemään niillä oikein.

Lavastuksen värimaailma pohjautui aika paljon puvustuksen värimaailmaan, mikä oli ohjaajan ajatuksena. Lähetin pukuluonnoksista kuvia lavastajille. Ohjaaja vieraili viikoittain lavastamossa keskustelemassa visuaalisuudesta ja seuraamassa työn etenemistä. Ideoita puvustukseen syntyi harjoitusten aikana paljon. Roolihahmot kehittyivät eteenpäin, kun vein lähes joka kerta uutta sovitettavaa harjoituksiin. Jatkoisin idean kehittelyä projektin aikana toteutukseen asti. Musikaalin edistyttyä lukuvuoden aikana myös roolituksessa tuli vaihdoksia. Muutamit näyttelijöistä lopettivat toimintansa, ja tilalle jouduttiin hankkimaan varamiehitystä. Puvustuksessa jouduin huomioimaan tämän, sillä osa varanäyttelijöistä oli eri kokoa kuin varsinaiset näyttelijät.

Tandefeltin (Reitala 1986, 41–42) mukaan valmistajalla on suuri osuus puvustuksessa, sillä puvustonhoitaja valvoo toteutusta. Pukusuunnittelun lisäksi vastasin puvustuksen toteutuksesta. Aluksi puvustuksen määrä pelotti ja heräsi kysymys, kuinka tästä selviydyin itsenäisesti. Onneksi apujoukkoja löytyi. Pykälä (2006, 11) kirjoittaa, että pukusuunnittelija esittelee skitsit eli pukuluonnokset puvustossa sen jälkeen, kun muu työryhmä on hyväksynyt ne. Myös näyttelijöiden nähtyä skitsit pukusuunnittelija kertoo puvustolla, mitä puvuilla halutaan viestiä. Neuvotellaan myös, mitä materiaaleja käytetään, tarvitaanko uutta vai käytetäänkö jo olemassa olevaa materiaalia, joka ovat helposti muokattavissa. Seikkoja, joita tulee ottaa huomioon ennen pukujen valmistusta, ovat nopeat pukujen vaihdot sekä tarvitaanko puvuista kaksoiskappaleita. Huomioon otetaan myös se, minkälainen on vaatteiden puettavuus ja riisuminen esityksen aikana. Pukusuunnittelijan tehtäviin kuuluu ratkaista, kuinka pukuun pukeudutaan ja kuinka se avataan. Tässä musikaalissa ja yleensä käsitteellisessä tutkimuksessa suunnittelija on tehnyt ratkaisuja pukuvaihtoihin, mutta ratkaisujen toimivuus nähdään pukuharjoituksissa eli kuinka puettavuus toimii esitysten aikana. Pukuhuolto on ratkaisevassa asemassa esitysten aikana. Kuopion vierailun aikana kävimme läpi ammatti- ja aikuisopiston kangasvarastoa ja sain mukaani lisätarvikkeita pukuihin.

Yhteistyö valmistajien kanssa oli hyvää ja kommunikointi oli aktiivista, joskin puhelimitse ja sähköpostin avulla asioiden selvittämisen koin hankalaksi. Löysin nuorisoteatterin pukuvarastosta vanhoja pukuja, joita lähetin Kuopioon muokattaviksi. Helmikuussa 2014 valmistajat tulivat sovittamaan Ellen pukuja ja orkesterin naisten paitaa

nuorisoteatterille. Lisäksi he olivat toteuttaneet Delta Nu -tyttöjen hameita kierrätysmateriaaleista, joita olin Kuopioon vienyt. Toteutusvaiheen haasteeksi koin puvustuksen laajuuden sekä usein ja nopeasti etenevät tanssikohtaukset. Jouduin tarkkaan miettimään, kuinka tanssijoilla oli aikaa ja mahdollista vaihtaa vaatteita kohtauksesta toiseen.

8.2 Pukuharjoitukset

Valmistavat harjoitukset on tarkoitettu orkesterille ja tekniikalle, joissa tarkistetaan kaikki mahdolliset viime hetken ongelmat. Useita päiviä ennen pukuharjoituksia ja pukukatselmuksessa esiintyjät laittavat esiintymisasut ylleen, jotta taiteellinen työryhmä voi hyväksyä ne. Tarvittavat muutokset pukuihin, tehdään ennen varsinaista pukukatselmusta. Tämä on myös sopiva aika keskustella esiintyjien kanssa maskeerauksesta ja kampauksesta, millaisia ne lopulta tulevat olemaan. (Novak & Novak 1996, 100.) Pukuvaihtoja päästiin harjoittelemaan hieman myöhemmin keväällä, kun olin saanut hankittua riittävät määrät vaatteita tanssikohtauksiin. Jouduin miettimään vaatteiden puettavuutta ja yhdisteltävyyttä kohtauksesta toiseen. Pukuvaihtojen tuli sujua luontevasti niin, ettei esitys kärsisi niiden takia. Kohtaukset olivat nopeita, jolloin katsoja ei kiinnittäisi huomiota yksityiskohtiin. Pidin tärkeänä, että kohtauksista jäisi selkeästi mielikuva, mitä siinä tapahtuu ja mistä on kyse. Toisen näytöksen alku sisälsi tansseja, joissa ryhmä tyttöjä tanssi ensin fitnessyrittäjä Brooke Wyndhamin videolla ja josta kohtaus vaihtuu vankilaoloihin hyvin nopeasti. Ratkaisin tämän niin, että molemmissa kohtauksissa tytöt pitävät tummia joustavia housuja. Jumppavideokohtauksessa yläosana on jotain värikästä, trendikästä ja sporttista. Vankilakohtaukseen etsin tummia pipoja ja pitkähäisiä tummia paitoja, joihin seulan avulla painoin jokaiseen rosvon numerosarjan (kuva 26). Kohtaus oli nopea, joten tyttöjen tarvitsi vain pukea pikaisesti paita ja pipo ylleen. En halunnut käyttää kovin paljon aikaa tämän toteutukseen. Tarkoitus oli, että katsojalle käy selkeästi ilmi tunnelma, ja mitä kyseissä tanssikohtauksessa tapahtuu.

KUVA 26. Rosvopaitojen printtien testaus

Toisen kankaanpainotyön toteutin cheerleadertanssikohtaukseen (kuva 27), jossa ensimmäisessä näytöksessä tytöt esiintyvät koulun huutosakkijoukkona. Hankin valkoisia T-paitoja, joihin suunnittelin urheilutyyllisen painatuksen (kuva 28). Kohtauksessa cheerleaderit käyttävät vaaleita hameita ja valkeita jalkineita.

KUVA 27. Cheerleader-kohtaus

KUVA 28. Valmiita cheerleader-paitoja

Viimeiset harjoitukset ovat pukuharjoituksia, joissa esiintyjällä on puvut yllä sekä maskeeraus ja kampaus on laitettu tarkoituksenmukaisiksi. Tällöin esityksessä on mukana myös säestys sekä koko tekniikka. Nämä harjoitukset pyritään tekemään mahdollisimman varsinaisen esityksen kaltaiseksi. Pukusuunnittelija tarkistaa, etteivät pukuvaihdot vie liian kauan aikaa ja vaatteet on helppo pukea. Ohjaaja ja suunnittelija seuraavat valmistavia harjoituksia ja panevat muistiin asiat, jotka vaativat vielä hiomista. Lista pukuvaihtoista kohtauksittain auttaa esiintyjää muistamaan oikeat vaihdot. Niin sanotusta kohtauslakanasta tai vaihtokartasta esiintyjä voi helposti tarkistaa nämä asiat. (Novak & Novak 1996, 100.) Ohjaajan kanssa katsoimme harjoitusten aikana pääroolin pukuvaihdolle sopivat paikat. Lisäksi määräsimme pukijat muista näyttelijöistä, jotka odottivat esiintymisvuoroaan lavasteiden takana sillä aikaa. Tällä tavalla Ellen pukuvaihdot sujuivat ripeämmin ja vaivattomammin.

Weckman (Salmela & Vanhatalo 2004, 13–14) kertoo näyttämöpuvun kuuluvan kokonaisuuteen ja parhaassa tapauksessa siihen ei kiinnitetä erikseen huomiota. Puvun avulla luodaan tunnelmaa, sillä se vie katsojan toiseen maailmaan. Näyttämöpuvun avulla voidaan kyseenalaistaa ja alleviivata erilaisia asioita. Ensisijaisesti esiintyjälle puku on työväline, ei ainoastaan päällä pidettävä mikä tahansa vaate. Puku voi olla epämukava, liian suuri tai pieni jne. Puvun ominaisuuksia näyttelijä voi hyödyntää esiintyessään ja sen avulla viedä rooliaan eteenpäin. Tämän musikaalin harjoituksiin vein aikaisessa vaiheessa joitakin vaatteita näyttelijöille, jotka tarvitsivat apua roolin rakentamisessa. Näyttelijöillä oli vaikeuksia näyttelijän työssä ja ajoittain roolissa pysymisessä ja pukusuunnittelijana pyrin tukemaan heitä. Esimerkiksi yhdelle näyttelijälle tuotti hankaluuksia pysyä roolissa sen uskottavuuden ja vakavasti otettavuuden kanssa. Myöhemmin hän pääsi paremmin rooliinsa, kun löysimme monen sovituksen jälkeen hänen pitkälle ja hoikalle vartalolleen sopivan puvun ja hän toi omat sopivat kengät.

Valmistavien harjoitusten aikana tuli muutoksia tanssiosuuksiin. Niihin lisättiin tanssijoita, mikä lisäsi myös pukujen määrää. Pääroolin puvustuksessa oli eniten pukuvaihtoja. Pukuharjoituksissa ilmeni, kuinka vaatteiden vaihdot toimisivat esityksessä. Aivan esityksen alussa oli Ellen erittäin nopea pukuvaihto, johon toteutin nopeasti päältä repäistävän mekon. Tein mekon vasemmalle puolelle sivu- ja olkasaumoista kokonaan avattavat tarranauhalla. Tämä toimi oivana ratkaisuna. Viimeisessä kohtauksessa pääroolin vaatetuksena oli pinkki kotelomekko ja vaaleanpunainen jakku (kuva 29). Kotelomekon nopean pukuvaihdon ratkaisuna toimi tarranauhakiinnitys yläselässä. Helpottaakseni nopeasti yläkautta vedettävän puvun vaihtoa kiinnitin vuorin helman miehustaan. Osan pukuvaihtojen ratkaisuna toimi se, että vaatteita puettiin kerroksittain, jolloin uusi vaate oli jo alla valmiina tai uusi puettiin vanhan päälle. Pyrin miettimään pukuvaihtoja hyvin pitkälle, sillä en halunnut nähdä pukemista näyttämöllä, ellei se ollut tarkoituksellista kohtauksessa.

KUVA 29. Ellen viimeisen kohtauksen pinkki asukokonaisuus

Osa esityksen kohtauksista oli vaativia sekä musiikillisesti että näyttelijän työn osalta. Siitä syystä kohtaukset käytiin vaihe vaiheelta läpi. Ajanpuutteesta johtuen kaikkia pukuvaihtoja ei ehditty harjoittelemaan tarpeeksi ennen kuin lavasteet ja puvut olivat valmiina. Musikaalin tanssit sisälsivät paljon hyppyjä ja erilaisia liikkeitä. Siitä syystä puvuissa tuli olla riittävästi väljyyttä, mutta samalla liikkeitä myötäviä. Esimerkiksi kuoropuvun helma liikkui tanssijan liikkuesssa. Gradovan ja Gutinan (1987, 22) mukaan materiaali vaikuttaa monella tavoin puvun muotoon ja ulkonäköön. Materiaalin ominaisuudet tulee ottaa huomioon sen valinnassa. Tällaisia tekijöitä ovat muun muassa pakkaus sekä kankaan tiiviys ja paino. Niiden lisäksi laskeutuvuudella ja joustavuudella voidaan vaikuttaa puvun olemukseen. Venyvyys on yksi merkittävä ominaisuus materiaalin valinnassa. Kun halutaan luoda vastakkaismuotoja, ovat ominaisuuksiltaan jäykät ja kovia materiaalit sopivia valintoja. Yksinkertaisuuteen ja staattisuuteen soveltuvat paremmin raskaat sekä tiiviit kankaat. Vastaavasti kevyellä ja läpinäkyvyydellä voidaan pukuun luoda pehmeyttä ja hulmuavuutta. Huomioin tanssien liikkuvuuden puvuissa ja etsin kevyitä ja joustavia kankaita. Kuorolaisten puvuissa pidin tärkeänä, että

niitä voitiin käyttää myös cheerleader-tanssikohtauksissa, joten suunnittelin puvun jonka helma myötäili liikkuessa ja joka oli tyyllisesti molempiin sopiva (kuva 30).

KUVA 30. Antiikinkuorolaiset tanssipuvuissa

9 ARVIOINTI

Arviointia tehdään sekä jokaisessa projektin vaiheessa, että vielä sen päätyttyä. Viimeinen arviointi tai katselmus ei ole niinkään lopputaputusten paikka. Enemmän se on käytettyjen menetelmien ja materiaalien loppuarvioimista, eli onko päästy haluttuun lopputulokseen. Kaikki työryhmän suunnittelusta vastaavat tarkastelevat objektiivisesti yhteistyöprosessia ja kommunikointia. Tämän avulla he näkevät, kuinka voisivat seuraavalla kerralla tehdä toisin tai jopa paremmin. Siten on mahdollista löytää ja keksiä uusia ja nopeampia työskentelytapoja. (Gillette 1997, 32.) Suunnitteluprosessia arvioin itsenäisesti ja ohjaajan kanssa sekä näyttelijöiltä sain palautetta sukupuolineutraalien roolien pukeutumisesta. Arviointia tapahtui myös prosessin aikana esimerkiksi, kun kävin seuraamassa harjoituksia ja puvustus eteni samalla sekä puvustusmateriaaleja hankkiesani. Oli hyvä pysähtyä ja katsoa, että etenen oikeaan suuntaan.

9.1 Prosessin arviointi

Minulle sitoutuminen oli tärkein suunnitteluprosessin vaiheista. Vaikka ensimmäiset reaktioni olivat ennakkoluuloisia ja pelokkaita, siitä huolimatta oli hienoa vastata itsenäisesti musikaalin puvustuksesta. Sitoutumisvaiheessa projektiin oli tavallaan helppo tarttua, sillä nuorisoteatterin vastaanotto oli hyvä, mikä madalsi kynnystä lähteä projektiin mukaan.

Analysoituani käsikirjoituksen pystyin keskustelemaan tarkemmin siihen liittyvistä yksityiskohdista ohjaajan kanssa. Puvustuksen budjetti oli 1500 euroa, mutta se ylittyi noin 200 eurolla. Pyrin olemaan maltillinen vaatteiden hankinnassa ja pohtimaan tarkkaan, mitä tarvitsen puvustuksen toteutuksessa. Kankaisiin kului 330 euroa ja kirpputorihankintoihin 660 euroa. Orkesterin paidat ja Ellen pukujen toteutuksesta tuli suurempi menoerä. Olin saanut osaltani pidettyä budjetin suhteellisen alhaalla, mutta Savon ammatti- ja aikuisopistossa pukujen valmistus maksoi enemmän, kuin mihin olimme varautuneet. En osannut huomioida tätä budjettia suunnitellessani, eikä minulle asiasta mainittu. Itseäni asia jäi hieman harmittamaan jälkeensä. Aikataulun päivittäminen projektin aikana auttoi työskentelyssä ja pystyin organisoimaan asioita tärkeysjärjestyksessä eli mihin pystyin kulloinkin käyttämään enemmän aikaa ja mihin ei ollut niin paljon tarvetta.

Musikaalin markkinointikuvat otettiin maaliskuun alussa ja olimme keskustelleet, että jokaisella näyttelijällä olisi jotakin. Kaikkea puvustusmateriaalia en ollut tähän mennessä vielä hankkinut, koska rooleja oli paljon. Mutta jokaiselle näyttelijälle saatiin sopiva asukokonaisuus aikaan. Loppukevät eteni nopeampaa tahtia, ja välillä eteen tuli mutkia matkaan. Tansseihin lisättiin henkilöitä, mikä vaikutti puvustuksen määrään. Pukuharjoituksissa ilmeni, kuinka Ellen nopeat vaihdot tulisivat toimimaan. Jouduin hiomaan vielä joitakin pukuja ja pohtimaan vaatteiden puettavuutta. Ajattelin, että pääsiäislomalla voisin ottaa pientä taukoa projektista, mutta aikataulu ei sallinut. Tiesin koko projektin ajan, että vasta ensi-illassa voisin huokaista helpotuksesta.

Koin luonnosteluvaiheen mieleiseksi ja tunsin, että se on ominta alaani. Mietin pukuvaihtoehtoja ja ratkaisuja piirtämällä paljon. Kuvankäsittelyohjelmalla pystyin helposti tekemään eri variaatioita kohtauksista. Ideakollaasien avulla tiesin, minkälaista materiaalia etsisin kirpputoreilta. Ohjaajan antama vapaus suunnittelulle loi myös haasteita.

Toisinaan olisin kaivannut jonkinlaisia raameja sille, minkä tyylistä puvustusta tehdään. Mutta tässä tapauksessa jouduin itse luomaan puvustukselle raamit, jotka ohjaaja hyväksyi kommentoimatta sen enempää. Suunnitteluprosessin aikana keskityin aina yhteen työhön kerrallaan ja vapaapäivinä otin etäisyyttä projektiin, kun olin toteuttamassa jotakin pukuryhmää tai hankkimassa materiaaleja. Toiseen työhön ryhtyessäni jätin vanhan lepäämään hetkeksi aikaa ja annoin suunnittelulle aikaa. Joululoman aikana otin prosessista kunnolla taukoa.

Käsikirjoituksen analysointi ja roolianalyysi auttoi hahmottamaan roolien välisiä suhteita ja näytelmän juonen kulkua. Analysoinnista koin saaneeni apua ideointiin ja suunnitteluun. Tässä kohtaa näkyi, että jouduin ottamaan itse enemmän vastuuta suunnittelusta, sillä ohjaaja ei paljon kommentoinut puvustusta. Toisinaan koin, että olisin kaivannut työtoveriksi toisen suunnittelijan, jonka kanssa olisin voinut vaihtaa ajatuksia puvustukseen liittyvistä asioista. Sukupuolineutraali rooli oli minulle, ohjaajalle ja näyttelijöille haasteellinen. Koin tutkimusaiheen olleen mielenkiintoinen, mutta haasteellinen. Tietoa ei ollut niin helposti saatavilla, joten jouduin etsimään sitä enemmän kuin ensin ajattelin. Tutkimusosio muuttui matkan varrella useaan otteeseen, sillä sen toteuttaminen ei ollut helppoa. Opin kuitenkin, että roolin ulkonäköä voidaan muokata helposti ja pukusuunnittelulla on vaikutusta näyttelijän työhön. Keskusteltuani näyttelijöiden kanssa ja saamani palautteen perusteella onnistuin luomaan sukupuolineutraaleja keinoja puvustukselle ja samalla olemaan apuna näyttelijän työlle.

Musikaalissa Professori Callahan (kuva 31) on pelottava ja kunnioitettu miesopettaja, jonka roolissa oli kuitenkin nainen. Tällöin pyrin korostamaan enemmän roolin ominaisuuksia piirteitä kuten pelokkuutta ja korkeaa statusta. Valitsin rooliasuksi naisten mustan jakun ja mustat suorat housut sekä asusteiksi harmaan kauluspaitaan kirkkaanpunaisen kravatin ja punaiset korkokengät. Kengät päätin maalata mustaksi, mutta pelokkuutta korostaakseni jätin osan koroista maalaamatta, jotta punaisuus kuvastaisi professori Callahan ”verenhimoisuutta”.

KUVA 31. Professori Callahan

Toteutus oli kiireistä aikaa pukujen määrästä johtuen. Kuitenkin koin sen samalla mieleiseksi, koska pääsin konkreettisesti näkemään, miltä omat visiot näyttäisivät todellisuudessa. Nopeita pukuvaihtoja jouduin miettimään tarkemmin ja tein selkeämmän kartan pukuvaihdolle. Ratkaisuja ja valintoja tein sitä mukaa kuin löysin sopivaa materiaalia. Joissain puvuissa tarrakiinnitys oli verraton ratkaisu. Tosin haittapuolena oli ääni, joka lähtee tarraa avatessa. Kerrospukeutuminen oli ryhmäkohtauksissa hyvä valinta. Myöhemmin harjoituksissa ilmeni, ettei Emmettin roolia esittävä näyttelijä voinut käyttää binderiä, sillä hänellä oli rasisusastma. Musikaali sisälsi haastavia lauluja, jolloin

hengitys saattoi vaikeutua binderin käytön aikana. Häneltä binderi jäi lopulta käyttämättä.

Arviointia tein koko projektin ajan. Pukuharjoituksissa ilmeni konkreettisesti, kuinka puvut ja pukuvaihdot toimisivat esitysten aikana. Pukuharjoitusten aikana tallensin videolle ja valokuvasin kohtauksia, jolloin pystyin suunnitellessa katsomaan videoita uudelleen. Tämä auttoi pohtimaan parempia teknisiä ratkaisuja pukuvaihtoihin. Ellen isää (kuva 32) esitti nainen. Kuva on otettu pukuharjoituksista, jolloin puvut ovat jo lähes valmiit.

KUVA 32. Elle Woods ja vasemmalla hänen äiti ja isä

9.2 Teatteriryhmäläisten palaute

Pyysin palautetta nuorisoteatterin jaokselta ja ohjaajalta. Nuorisoteatterin jaokseen kuuluu puheenjohtaja ja noin kymmenen nuorten vanhempaa. Jaokselta sain palautetta: ”Lopputulokset onnistuivat, vaikka haasteitakin oli. Osa puvuista oli liian pieniä tai huonosti istuvia. Virheet kuitenkin korjattiin. Puvut olivat käyttökelpoisia ja tyyli oli yhtenäinen. Opinnäytetyö oli todella merkittävä nuorisoteatterille. Puvustuksella oli tärkeä rooli musikaalissa.” Osa orkesterin paidoista oli pieniä, mutta virhe saatiin korjattua. Syitä yritin etsiä. Mitoituksessa pyrin olemaan tarkka ja myös korostin valmistajille, että

muistavat jättää reilusti saumanvaroja. Todella suuren harmin kuitenkin aiheutti se, että paitoihin oli jätetty vain sentin saumanvarat. Olisin säästänyt aikaani huomattavasti, jos jokaiselle orkesterin jäsenelle olisi paidat sovitettu erikseen. Toiset sovitukset oli hankalasti järjestettävissä, koska osallistujien määrä oli suuri, jokaisella oli aikataulunsa ja toimijoiden välinen matka oli pitkä. Onneksi valmistajat olivat jättäneet ylijäänyttä kangasta mukaan, jolloin sain luokkatovereiden avustuksella tehtyä paidoista suurempia. Ensi-iltaan oli alle kuukausi, joten apu oli kriittisessä vaiheessa korvaamaton.

Ohjaaja Jari Pylväinen (2015) kommentoi opinnäytetyötä seuraavasti: ”Legally Blonde -musikaalin puvustuksen budjetti oli melko minimaalinen. Tästä johtuen oli käytettävä paljon luovuutta ja kekseliäisyyttä, jotta saatiin kasaan yli sata eri asukokonaisuutta. Soili Saari osoitti hyvää ammattitaitoa koko prosessin ajan. Kaikki tarvittavat ja suunnitellut asiat onnistuivat. Soililla oli alusta asti hyvät ennakkosuunnitelmat, joihin kuului mm. erittäin hyvin tehdyt luonnokset. Musikaalin puvustus onnistui odotusten mukaisesti. Huomioitavaa on, että kyseisessä näytelmässä oli paljon hyvin nopeita pukuvaihtoja. Siksi oli tärkeää kiinnittää huomiota pukujen toimivuuteen. Teoksen ohjaajana olin mukana alusta asti seuraamassa puvustuksen toteuttamista. Kun tehdään näytelmää on aina varauduttava muutoksiin myös puvustuksen osalta. Voin todeta, että prosessin aikana oli havaittavissa hyvin Soilin kehittyminen ja oppiminen sekä myös se miten hyvin hän pystyi ratkaisemaan eteen tulevia ongelmia. Koska Soili Saari vastasi Legally Blonde -musikaalin puvustuksesta kokonaisuudessaan, on selvää, että hänen panoksensa tuotannossa on ollut korvaamaton.”

Musikaalissa sukupuolineutraaleja rooleja oli kuudella näyttelijällä ja lähetin heille palautekyselyn (liite 2). Kuudesta näyttelijästä kaksi vastasi palautekyselyyn. Näyttelijä 1 kuvailee roolin olleen haastava, mutta mukavaa haastetta näyttelemiselle. Puku auttoi pääsemään rooliin ja puku vastasi roolin sisäistä olemusta. Kuitenkin yleisesti puvustus olisi voinut olla hieman nykyaikaisempi. Näyttelijä 2 vastasi sukupuolineutraalin roolin olleen toisaalta haastava, mutta toisaalta tällä kertaa hän koki saaneensa keskittyä roolihahmon olennaisiin puoliin, olemukseen ja luonteenpiirteisiin, kun roolin sukupuoli ei tuonut mukanaan haasteita ja pakottavia stereotypioita tai tapoja. Se oli helpompaa, kuin olisi lähtenyt täysillä miesroolia tekemään, puhumattakaan siitä, kuinka paljon uskottavampaa oli, kun ei yrittänyt väkisin tekeytyä mieheksi. Hänen mielestä sukupuolineutraali rooli oli mielenkiintoinen kokemus. Hän koki puvun auttaneen pääsemään rooliin ja tuoneen juuri oikeanlaista voimaa sekä pontta sellaista vaativaan rooliin. Hän koki

saaneensa koroilla ryhtiä ja samalla ne autoivat saamaan voimakkaamman tunteen roolin olemukselle. Hänen mielestä roolin ulkonäkö vastasi sen sisäistä olemusta.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella puvustus musikaaliin *Legally Blonde*. Matkan aikana oli paljon mutkia, mutta niistä selvisin keskustelemalla muiden työryhmäläisten kanssa. Projektina musikaalin puvustus oli haastava ja laaja kokonaisuus yhdelle henkilölle. Kuitenkin opin prosessin aikana paljon, sillä jouduin ottamaan selville asioita, joista ei ollut kokemusta. Gilletten (1997) suunnittelu- ja ongelmanratkaisumalli soveltui hyvin opinnäytetyöhön ja tähän projektiin. Koin tarpeelliseksi ja hyödylliseksi välillä pysähtyä katsomaan taaksepäin, että olen menossa puvustuksen suunnittelussa oikeaan suuntaan ja että kaikki tarvittavat seikat tulevat huomioon.

Asioita, jotka tekisin toisin, olisivat sellaisia, että myös vähemmällä työllä pääsee hyvään lopputulokseen ja välillä on hyvä ottaa projektista kunnolla etäisyyttä. Opin, että kunnianhimoisuus voi olla haitaksi. Toimijoiden väliset pitkät välimatkat olivat tässä työssä haasteena. Koin, että olisi pitänyt järjestää enemmän sovituskertoja, mutta teki- jöitä oli paljon ja kaikki osallistujat eivät olleet halukkaita matkustamaan Kuopioon tai Rantasalmelle sovituksia varten. Opin ottamaan vastuuta ja olemaan liikaa välittämättä pienistä asioista, sillä kiireen ja paineen alla liiallinen yksityiskohtien hiominen vei vain aikaa muulta tekemiseltä. Opin itsestäni myös sen, että on hyvä ottaa aikaa, jolloin jak- saa paremmin paneutua työn tekemiseen. Projektin aikana liika tunnollisuus alkoi toi- sinaan haitata, mutta omat harrastukseni pitivät jalat maassa. Tutkimuksen aihe suku- puolineutraali rooli syntyi prosessin alussa. Aihe vaikutti mielenkiintoiselta, mutta pa- neutuminen vaati tarkempaa tiedon etsimistä siitä, mitä se tarkoittaa käytännössä. Myös ohjaaja ja näyttelijät kävivät asiaa läpi. Jälkeenpäin ajatellen olisin voinut valita hel- pomman tutkimuksen aiheen, mutta koin oppineeni pukusuunnittelijana uusia asioita siitä, kuinka ihmisen vartaloa voidaan muokata erinäköiseksi ja korostaa erilaisia puolia halutulla tavalla. Jatkotutkimuksena voisi tarkemmin perehtyä, millä keinoilla ja vaate- valinnoilla pystyisi suurentamaan tai pienentämään yleisvaikutelmaa jostakin kehon osasta. Tätä voisi hyödyntää pukusuunnittelussa ja teatterikäytössä.

Nuorten tekeminen oli innokasta ja yhteistyö heidän kanssaan sujui useimmiten hyvin. Kuitenkin joukkoon mahtui nuoria, joiden kanssa yhteistyö oli hankalaa pitkän aikaa

minun ja ohjaajan kanssa. Mutta loppua kohden tekijöiden väliset kemiat alkoivat hitsautua paremmin yhteen. Yhteistyön ja kommunikoinnin koin olleen aktiivista minun, valmistajien ja muun työnryhmän välillä. Oli hienoa, kun mukana oli muita toteuttamassa minun ideoita, vaikka oli haasteellista olla vastuussa laajemmasta kokonaisuudesta itsenäisesti. Loppua kohden tulin ajatelleeksi, että pukusuunnittelijan tehtäviin kuuluu esityskuvien tekeminen. Toteutusvaiheen uurastuksen jälkeen päätin jättää tämän vaiheen tekemättä, sillä tunsin tehneeni jo ihan tarpeeksi ja vielä enemmän. Musikaalina Legally Blonde sai katsojalukemat lähes täyteen joka esityksessä. Minulle tarjottiin työ seuraavan vuoden musikaalista. Prosessin aikana koin kehittyneeni ammatillisesti ja löysin itsestäni uusia puolia. Opinnäytetyöni tavoite onnistui, sillä pystyin luomaan yhtenäisen kokonaisuuden musikaalin puvustukselle.

LÄHTEET

Anttila, Pirkko 1998. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta: Taito-, taide- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet. Helsinki: Akatiimi Oy.

Barcsay, Jenő 1986. Anatomia: opas taiteilijalle. Helsinki: WSOY.

Cordula, Cristina 2013. UUSI TYYLI - uusi elämä. Helsinki: WSOY.

Elonet. Legally Blonde 2001. Kansallisfilmografia. Elokuvan julkaisutiedot. <http://www.elonet.fi/fi/elokuva/1032381>. Päivitetty 2013. Luettu 25.9.2013.

Gardyne, John 2004. Producing musicals: A Practical Guide. Ramsbury: The Crowood Press.

Gillette, J. Michael 1997. Theatrical Design and Production. California: Mayfield

Gradova, K.V , Gutina, E. A , Mogilnitskaja, J, Hillebrandt, Tuula, Pekkanen, Maija 1987. Teatteripuku. Ensimmäinen osa, Naisen puku. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Hintsanen, Päivi 2008. Väriterapia ja värien parantava voima. Coloria. WWW-julkaisu. <http://www.coloria.net/kulttuurit/terapia.htm>. Päivitetty 28.7.2008. Luettu 17.4.2015.

Hirvikoski, Reija 2009. Puvut, Pirjo Valinen. Sastamala: Teatterimuseo.

Huuska, Maarit 2005. Sukupuolen moninaisuus – totta vai tarua?. Artikkel. PDFdokumentti. http://www.tml.tkk.fi/Opinnot/Inf-0.1202/loppuhuipentuma/Huuska_Sukupuolen_moninaisuus.pdf. Päivitetty 2005. Luettu 25.11.2014.

Iiten, Johannes 2004. Värit taiteessa: TAIDE. Kustannus Oy Taide: Helsinki.

Kettunen, Ilkka 2001. Muodon palapeli. Lapin yliopisto: Taiteiden tiedekunta. Porvoo: WSOY.

Lehti, Esko ja Ristola, Kari 1990. Suunnittelu luovaa työtä. Helsinki: Rakennuskirja Oy.

Lönnqvist, Bo 2008. Vaatteiden valtapeli: näkymättömän kulttuurianatomia. Jyväskylä: Gummerus.

Nieminen, Inke 2014. Kumman vaan vaatteita. Costume 1/2014, 31.

Novak, A. Elaine & Novak, Deborah 1996. Staging Musical Theatre. Ohio: Betterway Books.

Pykälä, Terttu 2006. Historiallinen teatteripuku - Oppikirja teatteripukujen toteutuksesta. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Ruuska, Matti 2014. Henkilökohtainen tiedonanto 29.10.2014. Näyttelijä. Savonlinnan teatteri.

Sandström, Hanna 2000. Teatteripuvun merkityksen luomista, etsintää ja löytämistä pukeutumiskuvateorian keinoin. Teoksessa Konkennurmi-Sivonen Ritva & Raunio Anna-Mari (toim.) Vaatekirja. Helsinki: Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityöteiden laitos, 289–308.

Salmela, Sari & Vanhatalo Tapio 2004. Näyttämöpukuja. Helsinki: LIKE.

Tampereen yliopisto 2014. Roolit sosiaalisuuden kuvaajina. Avoimen yliopiston verkko-opinnot: Sosiaalipsykologian peruskurssi. WWW-julkaisu. <http://www.uta.fi/avoinyliopisto/arkisto/sosiaalipsykologia/roolit.html>. Päivitystietoja ei saatavilla. Luettu 11.2.2014.

Thorne, Gary 2001. Designing stage costumes: a practical guide. Ramsbury: The Crowood Press Ltd.

Transtukipiste. Transvestisuus. Tietoa sukupuolesta. WWW-julkaisu. <http://transtukipiste.fi/transvestisuus/>. Päivitetty 2015. Luettu 9.5.2015.

Tuominen, Saku & Koski, T. Jussi 2007. Kuinka ideat syntyvät? Luovan ajattelun käsikirja. Helsinki: WSOY.

Uotila, Minna 1994. Pukeutumisen kuva. Helsinki: Yliopistopaino.

Utrio, Kaari & Savikko, Sari 2001. Bella Donna: kaunis nainen kautta aikojen. Helsinki: Tammi.

Zuckerman, Blaine 2014. Andrej Pejic Now Andreja After Sex Reassignment Surgery. WWW-julkaisu. <http://www.people.com/article/andrej-pejic-sex-reassignment-surgery-exclusive>. Päivitetty 24.7.2014. Luettu 18.4.2015.

KUVALÄHTEET

Kuva 7 - 10. Howard Schatz. WWW-julkaisu. <http://www.mymodernmet.com/profiles/blogs/howard-schatz-beverly-ornstein-athlete>. Päivitetty 9.11.2013. Luettu 18.4.2015.

Kuva 16 - 17. WWW-julkaisu. <http://queercutproject.tumblr.com/post/76984083139/andrej-pejic-a-self-proclaimed-genderless>. Päivitetty 2014. Luettu 18.4.2015.

Kuva 18 - 19. Ville Ruuskan mallikansio. WWW-julkaisu. http://www.iltalehti.fi/mallit/2013010816529534_mp.shtml. Päivitetty 8.1.2013. Luettu. 15.4.2015.

LIITE 1.
Aikataulu

LEGALLY BLONDE

Kuukausi	Syys	Syys	Loka	Loka	Loka	Loka	Loka	Loka	Loka-marras	Marras	Marras	Marras	Marras	Marras	Marras	Joulu	Joulu	Joulu	Joulu	Joulu	Tammik.
Viikko	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52						
Tenttävä	X																				
Toimeksianto	X																				
Teoria		X	X																		
Eiselyks		X	X																		
Ideointi			X							X	X	X	X	X	X						
Pukuiluonnokset			X							X	X	X	X	X	X						
Tapaamiset			X							X	X	X	X	X	X						
Mittonotto				7.10.2013																	
Materiaalien hankinta																					
Valmistus																					
Kuopio																					
Ideaseminaari					14.10.2013																
Opinnäytetyönohjaus																					
Harjoitukset																					
Sovituksset																					
Arviointi																					
Pukuharjoitukset																					
Pukujen luovutus																					
Markkinointikuvat																					
Ensi-ilta 25.4.2014																					
Raportointi																					

16-henkinen orkesteri (15+kapellim.)
19 näyttelijää
2 (+2) koiraa

Huomioita:
Tapaamiset
Kuljetukset
Mittojen otto
Sovituksset
Runsaat pukuvaihdot
Ideaseminaari
Suunnitelmaseminaari
Eistysseminaari

Palautekysely ja vaihtokartat

Moi!

Pyydän pikaista palautetta Legally Blonde –musikaalin sukupuolineutraaleista rooleista. Vastaa kysymyksiin roolihahmosta ja puvusta tuoden esille omia mielipiteitä ja muita seikkoja. Palaute tulee opinnäytetyöni arviointiin. Työhön ei tule vastaajien nimiä tai muita tietoja.

- Mitä mieltä olet musikaalin näyttelijänä sukupuolineutraalista roolista?

- Auttoiko puku pääsemään rooliin? Jos kyllä, miten?

- Vastasiko puvun ulkonäkö roolin sisäistä olemusta?

- Mitä puvustuksessa olisi voinut tehdä toisin?

Terveisin

Soili

Palautekysely ja vaihtokartat

KOHTAUSKARTTA	Rantasalmen nuorisoteatteri			Legally Blonde		
Ensi-ilta 25.4.2014						
NÄYTÖS	1.					
KOHTAUS	1.		2.	3.	4./4.	4./2.
SIVUT	3.-8.		8-11.	12.-13.	15.-19.	19.-22
PAIKKA	LA, CA	DN-eteisaukko	Ravint. sisäpiha	Ellenin huone?	gloripista	gloripista
ÄÄNET, MUSIIKKI						TANSSEJA + laulua
VALOT						
Vuosi						
Vuodenaika						
Vuorokauden aika						
ROOLIHENKILÖT	Margot Serena Pilar DN-taiteilija Gaalen Kafe Leilani Mr. Brunet	Ellen Myöskin tyttö Myyjä M. pääalkoholi	Warner Ellen Viulisti	DN: s Margot Pilar Serena Ellen	Ellen Margot, Serena Pilar KUORO Kafe Ellen isä ja äiti Pöytä, CHAD	WINTHER Lowell Phorthe GILBERT KUORO Ellen tytöt Rakkaus VALINTA + TANSSEJA
PUVUT; vaihdot yms.	Ellen - nopea vaihto - melon sovitin	Ellen mekko	DN -nik. mekot Ellen puku?	Ellen koulu- vaatteet Valk. puvut?	- RAKKAUS Tweed (Lentokone)	
LAVASTEET				Pöytä		
REKVISIITTA				tyttöille kynnit pinnit		
Muut huomiot				Glorian kotti Ella	+ LAUTA- KUNNAN JÄSENET (roolihenkilöiden kappi)	

TANSSI

- Courtney } perusteet
- Vivienne }

